МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЖУРНАЛІСТИКИ
Кафедра телебачення і радіомовлення

Кваліфікаційна робота

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
на тему:

«Інноваційний проєкт "Глина як давній засіб інформації та комунікації: від Трипілля до сьогодення" (інтерактивна брошура)»

Терміни реалізації проєкту:
початок 30 квітня 2021 р.
закінчення 30 листопада 2021 р.

Виконала
студентка магістратури
заочної форми навчання
спеціальності 061 – журналістика
освітньо-професійної програми
«Журналістика та медіакомунікації»
Єлизавета ЖЕМА

Керівник
доцент Ольга ГРЕСЬКО

КИЇВ – 2021

ЗМІСТ

І. ОПИС ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЄКТУ

1. Загальні відомості……4

2. Характеристики проєкту..... 5

2.1. Ключові слова..... 5

2.2. Реферат проєкту..... 5

2.3. Масштаб проєкту..... 11

2.4. Спрямованість проєкту..... 12

2.5. Ступінь новизни ……...12

3. Організаційний план розробки проєкту та організації виробництва .. 12

3.1. Стан виконання робіт за проєктом до моменту його схвалення..... 12

3.2. Календарний план виконання робіт за проєктом..... 13

3.3. Організація заходів…….....16

4. Очікувана ефективність проєкту ……17

4.1. Економічна ефективність проєкту..... 17

4.2. Соціальна ефективність проєкту 17

4.3. Інші види ефектів..... 18

5. Аналіз потенційних ризиків проєкту 18

5.1. Основні фактори ризику проєкту 18

5.2. Управління ризиками…… .. 19

6. Загальні висновки……...20

6.1. Джерела, на основі яких сформовано проєкт……..22

7. Презентація проєкту……...23

8. Додаток – сам проект, що виноситься на захист, творча робота студента, але в документальному оформленні подається на кафедру та у ЕК як додаток (проект або його візуальне відображення (скріншоти, розкадровка, розшифровка аудіо тощо)

ІІ. ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ (8.)

ВСТУП……38

РОЗДІЛ 1. ВИКОРИСТАННЯ ГЛИНИ ЯК ЗАСОБУ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ: ІСТОРИЧНИЙ РАКУРС....……..……..39

1.1. Глина як інформаційне джерело за доби Трипільської культури……..39

1.2. Глина як інформаційно-комунікативний засіб у культурі Межиріччя..42

1.3. Глина як спосіб комунікації за пори Київської Русі ……..44

РОЗДІЛ 2. ГЛИНА ЯК ЗАСІБ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ…….……49

2.1. Мультифункціональність глини в інформаційно-комунікаційних процесах у сьогоденні……...49

2.2. Глина як потенціал комунікації теперішніх та майбутніх поколінь сучасної України……54

ВИСНОВКИ……..57

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….59

Додатки……..63

Додаток А. Сценарій автора проєкту……...……63

Додаток Б. Перелік технічного устаткування……..…….……..65

Додаток В. Соціальне опитування ……..……..……..66

Додаток Г. Результати соціального опитування …….……...70

І. ОПИС ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЄКТУ

1. Загальні відомості

Інноваційний проєкт «Глина як давній засіб інформації та комунікації: від Трипілля до сьогодення» розроблений в науково-пізнавальних цілях. Головним об'єктом цього дослідження є глина, здатність якої зберігати на собі інформацію – дала змогу людині використовувати її як засіб для реалізації своїх комунікативних задач та виконувати функцію спілкування [5 с. 199].

Мета кваліфікаційної роботи полягає в тому, щоб показати важливу роль глини як одного з природних ресурсів, а також її вплив на подальший розвиток засобів масової інформації. Структурою дослідження є як аналіз теорій Гарольда Інніса – засновника Торонтської школи комунікацій, так і стародавніх цивілізацій і Трипільської культури, а також порівняння давнього й сучасного використання природного матеріалу. Проєкт відноситься до інформаційної сфери діяльності. Звісно, що в епоху модернізму надто складно відшукати нове в культурі, проте робота орієнтована на створення та розповсюдження науково-популярної інформації, яка, зі свого боку, ефективно підвищить інтерес населення до науки [7 с. 177-179]. Формою реалізації вищезазначеного проєкту є медіапродукт – інтерактивна брошура, яка міститиме поєднання вербальної та візуальної комунікації, що позитивно відобразиться на сприйнятті інформаційного наповнення продукту [1]; [2 с. 4-6].

Епоха цифрових технологій дозволяє спростити поширення великого обсягу інформації завдяки різноманітним методам – посиланням, символам і знакам (QR-коди), що реалізовано у зазначеному інноваційному проєкті та застосувати один із ефективних методів дослідження – опитування респондентів щодо їх вподобань за

допомогою інтернет ресурсів для здійснення подальшої роботи над кваліфікаційною роботою [2 с. 4]; [8 с. 37-39]. Інформатизація, як вид соціальної діяльності, слугує невід'ємною складовою очікуваної результативності процесу інтелектуалізації суспільства шляхом обраної форми реалізації проєкту [6 с. 368].

2. Характеристика проєкту

2.1. Ключові слова

Глина, людина, інформація, комунікація, Трипільська культура, Гарольд Інніс, сьогодення, медіапродукт, інтерактивна брошура

2.2. Реферат проєкту

- **назва проєкту**

«Глина як давній засіб інформації та комунікації: від Трипілля до сьогодення» – стисло інформує про головний об'єкт дослідження проєкту, часові та просторові рамки.

- **стислий опис проєкту**

Метою проєкту є створення медіапродукту у вигляді інтерактивної брошури, а саме – демонстрація вагомого впливу глини, як інструмента, а людини, як виконавця на становлення та розвиток подальшої масової інформаційно-комунікаційної сфери діяльності. Саме завдяки так званим комунікаційним технологіям того часу, які, власне, трансформували сучасні ЗМІ і зберегли інформацію у вигляді артефактів, ми можемо породити певні асоціації, оцінки, емоції та

відтворити минуле сьогодні [4 с. 178]; [2 с. 5]. Завданням кваліфікаційної роботи є дослідження взаємодії індивіда й гірської породи, як одного з засобів інформації та комунікації. Місією служить успішне та ефективне покращення рівня освіченості людей різної вікової категорії, поштовх новим дослідженням різноманітних носіїв інформації, а також залучення інвесторів для більш масштабного розкриття подальших тем інноваційного проєкту, стрімкого поширення та ймовірного впровадження нової дисципліни до системи освіти.

«Глина як давній засіб інформації та комунікації: від Трипілля до сьогодення» акцентує увагу на так званих засобах масової інформації (ЗМІ) того часу і їх модернізацію сьогодні.

Для встановлення зв'язку з потенційними користувачами інтерактивної брошури, ведуча створює надійний контакт за допомогою сформованої вербальної комунікації [3 с. 73-74].

- **вирішення проблем загальнодержавного, регіонального або галузевого рівня**

Інноваційний проєкт можна впровадити як новий предмет у навчальних закладах із метою розвитку галузі освіти країни та вирішення проблеми просвітницької діяльності, що своєю чергою входить до загальнодержавного рівня.

- **основні техніко-економічні показники проєкту**

Результат збору та аналізу загальнодоступної інформації на етапі створення не вимагав грошових витрат, але для подальшої реалізації та поширення зазначеного проєкту, необхідне отримання грантових коштів й залучення інвесторів. У майбутньому це надало б змогу співпрацювати з друкованими виданнями, школами та університетами для підвищення

коефіцієнту інтелекту школярів, студентів та інших груп населення, що сприяло залученню до дослідницької діяльності та створенню наукових робіт.

- **зміцнення зв'язків між наукою і виробництвом, створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного потенціалу**

Вищезазначений проєкт направлений на залучення українців до підвищення показників наукової діяльності країни та поштовху для нових відкриттів, що сприятиме розвитку інноваційного рівня країни не тільки у галузі освіти.

- **організаційні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери**

Ця кваліфікаційна робота спрямована на покращення соціальної сфери України та досягнення громадянами усвідомленості розвитку комунікації від часів Трипільської культури до наших днів. Успішне залучення коштів від інвесторів та отримання фондових грошей, сприятиме можливості проведення різних напрямків робіт щодо вивчення соціальної комунікації та інформації, що позитивно вплине на потенціал громадян.

- **термін реалізації проєкту**

Для збору, обробки та аналізу інформації, що стосується теми інноваційного проєкту було відведено 7 календарних місяців – від 30 квітня 2021 року до 30 листопада 2021 року. За цей час проєкт повністю

готовий для фінансування третіми особами з метою отримання спільного позитивного результату.

- **витрати на реалізацію проєкту і строк його окупності**

Витрати на реалізацію обраного інформаційного проєкту не передбачені (за виключенням сплати за інтернет-зв'язок та фінансування знімального процесу).
Окупність фінансів інвесторів при успішній співпраці з партнерами та втіленні правильної стратегії для масштабування – складатиме 12 календарних місяців від отримання коштів.

- **фінансово-економічні показники:**

у тому числі: (роки, витрати)

- Проведення наукових досліджень

Емпіричні методи дослідження: спостереження та опис. Теоретичні: аналіз, синтез, індукція та дедукція. Інші наукові дослідження передбачені після залучення сторонніх коштів. Вони мали б невизначену кількість календарних місяців та витрат, що обумовлено остаточним затвердженням необхідної кількості дослідів та часу на їх опрацювання.

- Проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт

Виділений час на проведення дослідних робіт складав 7 календарних місяців. За обраний часовий період, проаналізовано та оброблено інформацію з якої складається інноваційний проєкт та медіапродукт. Витрати не передбачені.

- Обладнання

Два ноутбуки з доступом до мережі Інтернет.

- Інше

Відвідування музеїв, бібліотек, архівів, галерей, інших культурно-інформаційних і культурно-просвітницьких центрів та закладів для збору інформації, що передбачали мінімальні витрати на вхід та дорогу.

- **джерела і умови фінансування проєкту:**

- Власні кошти

Витрати власних коштів були передбачені на забезпечення якісного інтернет-зв'язку та реалізацію зйомок. Винятком становив візит до різноманітних установ та організація їх маршрутів із фінансуванням пального.

- Залучені кошти

Бажаними джерелами фінансування є кошти від гранту (за умови їх отримання), спонсорська підтримка, різноманітні партнери, інвестори, благодійні організації тощо.

- Інші джерела

Ймовірне фінансування проєкту за кошти Державного бюджету України чи іншими незабороненими джерелами законодавства.

- **стислий перелік робіт та необхідні обсяги фінансування**

Таблиця 1. Стислий перелік робіт та необхідні обсяги фінансування

п/п	Найменування робіт	Необхідні обсяги фінансування, тис. гривень
1.	Постачання якісного та швидкого інтернет-зв'язку «Київстар»	1260
2.	Купівля pro-акаунта на Інтернет платформі www.canva.com для створення інтерактивної брошури	1060
3.	Оренда знімального обладнання (петличний мікрофон, освітлювальні прилади)	1500
4.	Оренда фотостудії	1120
5.	Пальне	600
	Разом	5540

- **оцінка ефективності проєкту:**

  - економічний ефект (прогнозований термін окупності проєкту)

«Глина як давній засіб інформації та комунікації: від Трипілля до сьогодення» не спрямований на досягнення майнової вигоди, він націлений на суспільну результативність країни та допомогу щодо сприяння нової хвилі дослідницьких, наукових робіт.

Майбутні залучені кошти будуть націлені на розширення гілки інноваційної теми та проєкту в цілому. Термін окупності цих фінансів становитиме 12 календарних місяців.

- соціальний ефект (кількість задіяних робочих місць, у т.ч. які будуть створені додатково, підвищення кваліфікації працівників, вплив на імідж соціального інституту, його позиціонування в суспільстві тощо)

При подальшому розвитку проєкту можливий набір працівників, де кількість робочих місць залежатиме від обсягу роботи. Запропоновані обставини сприятимуть удосконаленню та набуттю нових навичок і звичок, отриманню корисного досвіду, що підвищить рівень кваліфікації працівників.

Обраний проєкт має на меті покращити рівень соціального інституту країни, вплинути на рівень обізнаності українців, слугувати розвитку освіти та успішному процесу навчання.

- **2.3. Масштаб проєкту**

Масштаб проєкту є загальнодержавним та галузевим.

Метою кваліфікаційної роботи також є сприяння вирішенню проблеми в галузі освіти України завдяки постачанню науково-популярної, інтелектуальної та пізнавальної інформації (поширення інтерактивної брошури у соціальних мережах), що задовольнятиме потреби громадян і покращить рівень їх обізнаності та освіченості. Обраний масштаб проєкту націлений дати поштовх новим відкриттям природних, інших засобів інформації та комунікації, проривам у науковій сфері, що поліпшить імідж і рейтинг країни серед інших держав.

У майбутньому передбачена спроба розвитку проєкту до міжнародного рівня реалізації.

- **2.4. Спрямованість проєкту**

Проєкт спрямований для набуття суспільством знань й покращення поняття історії розвитку та вагомості одного з природних матеріалів, який посприяв зросту та модернізації засобів масової комунікації, що тепер є невід'ємним складником життя кожної людини.

- **2.5. Ступінь новизни**

Ідея запропонованої роботи не має аналогів в Україні.

Є високим ступенем новизни, що цілком може стати важливим інноваційним внеском у розвиток України та інших європейських країн.

3. Організаційний план розробки проєкту та організації виробництва

- **3.1 Стан виконання робіт за проєктом до моменту його схвалення**

- досліджено та обґрунтовано наукові аспекти 75%
- досліджено та обґрунтовано технічні аспекти 75%
- проведено теоретичні та експериментальні дослідження 75%
- розроблено технологію, ескізний і технічний проєкт 99%
- розроблено робочу документацію, створено дослідні зразки 99%
- наявні необхідні права на об'єкти інтелектуальної власності 0%
- проведено соціальні дослідження 100%
- наявність матеріально-технічної бази 50%
- наявність необхідного персоналу 50%
- визначено та узгоджено фінансування проєкту 50%
- визначено та узгоджено місце виконання проєкту 100%
- інші види робіт 75%

- **3.2. Календарний план виконання робіт за проєктом**

Таблиця 2. План виконання робіт за проєктом

№ п/п	Найменування робіт	Виконавець	Термін	Витрати, тис. гривень
1.	Постачання якісного та швидкого інтернет-зв'язку «Київстар»	Автор проєкту Жема Єлизавета Володимирівна	7 календарних місяців (квітень-листопад)	1260
2.	Розробка концепції проєкту та медіапродукту	Жема Є.В.	2 календарних місяці (квітень-травень)	0
3.	Пошук та опрацювання необхідної інформації для проєкту та інтерактивної брошури	Жема Є.В.	3 календарних місяці (червень-серпень)	0
4.	Пошук та купівля pro-акаунта на Інтернет платформі www.canva.com для створення	Жема Є.В.	3 календарних місяці (вересень-листопад)	1060

	інтерактивної брошури			
5.	Створення дизайн-макета інтерактивної брошури	Жема Є.В.	1 календарний місяць (вересень)	0
6.	Відповідність текстового та ілюстративного матеріалу інтерактивної брошури концепції проєкту	Жема Є.В.	1 календарний місяць (жовтень)	0
7.	Організація знімальної команди: *Жема Єлизавета* (автор, сценарист, режисер монтажу) *Сергій Комаров* (оператор, звукорежисер) *Анастасія Комарова* (помічник оператора) *Наталя Жема* (стиліст)	Жема Є.В.	7 днів	0

8.	Пошук та оренда обладнання в організації «Q Rental» (петличний мікрофон, 2 освітлювальних прилади)	Жема Є.В.	2 дні	1500
9.	Пошук та оренда фотостудії	Жема Є.В.	1 день	1120
10.	Зйомка відеофрагментів для інтерактивної брошури	Сергій Комаров	2 дні	0
11.	Створення QR-кодів для інтерактивної брошури на сайті www.free-qr.com	Жема Є.В.	1 день	0
12.	Створення та проведення соціального опитування на сайті www.crowdsignal.com	Жема Є.В.	7 днів	0

13.	Монтаж відео-, фото- та аудіоматеріалів	Жема Є.В.	1 календарний місяць (листопад)	0

- **3.3. Організація заходів**

- **стислий перелік технологічних процесів**

. Розробка бажаної моделі проєкту та медіапродукту
. Пошук, збір та обробка інформації
. Монтування відео-, фото- та аудіоматеріалів
. Перевірка текстових помилок, робота над фінальним варіантом оформлення проєкту та інтерактивної брошури
. Проведення та аналіз соціального опитування

- **опис наявних і необхідних для виробництва устаткування і приміщень**

Для якісної роботи потрібен кабінет, який передбачений для одного повноцінного робочого місця. За наявність необхідного приміщення та устаткування відповідає виконавець проєкту (автор).
Устаткування складається з комп'ютерного забезпечення – двох ноутбуків та інтернет-зв'язку.

- **кількість і кваліфікація виробничого персоналу (детальні відомості щодо прогнозної потреби в кадрах)**

Над роботою працюватиме автор проєкту, режисер монтажу, сценарист, 1 оператор, 1 стиліст та 1 помічник оператора.

Передбачено додаткове залучення професійної виробничої сили у майбутньому.

4. Очікувана ефективність проєкту

- **4.1. Економічна ефективність проєкту**

- **економічна доцільність реалізації проєкту**

Розробка направлена на створення унікального проєкту, який спроможний зацікавити третіх осіб і залучити кошти для повного поширення та масштабування, що поліпшить інтелектуальний складник держави.

- **термін окупності проєкту**

Термін окупності проєкту складає 12 календарних місяців від отримання залучених коштів.

- **прибутковість проєкту**

Прибутковість запланованої роботи не передбачена. Проєкт не вважається прибутковим. Виключенням може стати зацікавленість іноземних інвесторів для співпраці на комерційних умовах, купівля права на використання.

- **4.2. Соціальна ефективність проєкту**

Соціальна ефективність проєкту полягає в користі його задуму. Шляхом ознайомлення людей з історією розвитку нетипових засобів інформації

та комунікації, можна досягти високої розумової активності, що гарно вплине на результативність та інтелектуалізацію населення країни. У цьому допоможе створений медіапродукт – інтерактивна брошура.
Удосконалення проєкту можливе у впровадженні нового предмету. Або залученні до вивчення теми запасів природи як давніх засобів розвитку інформації та комунікації серед школярів і студентів. Це б вплинуло на поведінку підлітків та людей різного віку, що спонукало зміні ставлення до природних ресурсів та їх невиправданого використання. І поступово сприяло вирішенню екологічної проблеми України.

- **4.3. Інші види ефектів**

Зацікавленість інвесторів буде направлена на наукові роботи та дослідження, розкриття теми інноваційного проєкту. Нові відкриття та здобутки у цій галузі позитивно вплинуть на розвиток країни. Тож, окрім зазначених вище ефектів, можна включити ще науковий.

5. Аналіз потенційних ризиків проєкту

- **5.1. Основні фактори ризику проєкту**

- **ризики, що відносяться до загальної соціально-економічної ситуації (політична нестабільність, перспективи економічного розвитку в цілому, фінансова нестабільність, поганий імідж соціального інституту, внутрішні конфлікти тощо);**

Аналізуючи, оцінюючи та ідентифікуючи можливі та потенційні ризики, можна виділити наступне:

. *політичні та економічні* ризики відображаються у нестабільності країни, дефіциті державного бюджету, військових діях, що може зашкодити отриманню грантів та існуванню зацікавлених інвесторів, і призвести до неспроможності розвитку та удосконалення проєкту.

. *соціальні* ризики можливі при незацікавленості людей у темі інноваційного проєкту та зміні інтелектуальних потреб й інтересів населення країни.

. *технічні* ризики можуть виникнути зі знімальною технікою, комп'ютерним забезпеченням, що призведе до повної/часткової втрати інформації.

- **виробничі ризики**

До виробничих ризиків можна віднести підвищення витрат та брак часу, що відобразиться на зміні термінів реалізації проєкту.

- **5.2. Управління ризиками**

. політична та економічна нестабільність зможе негативно вплинути на залучення коштів для повної реалізації проєкту, що призведе до припинення роботи над втіленням запланованого. Проте добре сформована стратегія дозволить контролювати та зменшити цей ризик, завдяки аналізу рівня стабільності політики та економіки країни.

. соціальна хиткість загрожує зменшенню інтересу до навчання та пізнання, що у наслідку – призведе до повного призупинення

проєкту. Запобігти цьому можна завдяки моніторингу вподобань населення за допомогою інтернет-зв’язку: опитувань, аналізу попиту українців та пошуку задовольняючих тем.

. технічні ризики у цьому проєкті – повністю можуть завадити його реалізації. Погане функціонування устаткування чи його повне припинення може знищити напрацьовані матеріали, що подовжить строк виконання роботи. Вирішити це допоможе постійний аналіз стану знімального та комп’ютерного забезпечення.

. виробничі ризики можна уникнути за допомогою чіткого дотримання плану роботи та залучення помічника.

Кожен з наведених вище ризиків має високий ступінь загрози для обраного інноваційного проєкту, але у той самий час – перелік заходів для їх вирішення.

6. Загальні висновки

Задумові зазначеного інноваційного проєкту та створенні медіапродукту, слугувала спроба покращити розуміння розвитку комунікаційної сфери та отримати нові знання за допомогою нестандартного об’єкту дослідження. Співпраця звичайного гірського матеріалу та людських рук сприяла передуванні тих засобів інформації, якими ми користуємося зараз.

Серед очікуваних результатів:

. Динаміка інтелектуального рівня українців

. Залучення широкого кола людей до наукових та дослідницьких робіт для вивчення природних та інших засобів комунікацій
. Поширення науково-популярної інформації для підвищення інтересу населення до науки
. Усвідомлення людиною надважливої ролі природних ресурсів
. Реалізація удосконаленого проєкту на міжнародному рівні в майбутньому

6.1. Джерела, на основі яких сформовано проєкт

1. Гоян О., Гоян В. Журналістська телерадіоосвіта : сучасні тенденції – Електрон- на бібліотека Ін-ту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. – Режим доступу: http://www.journ.univ.kiev.ua
2. Гресько О. В. Візуальна комунікація як основа масово-інформаційної діяльності XXI століття [Електронний ресурс] / О. В. Гресько // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. - 2015. - № 1. - С. 4-8. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2015_1_3
3. Єлісовенко Ю. П. Параметри комунікативної майстерності ведучого (на прикладі телепрограми "Паралельний світ") / Ю. П. Єлісовенко, К. Тарасова // Стиль і текст. - 2012. - Вип. 13. - С. 73-80. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sit_2012_13_11
4. Корнєєв В. М. Комунікаційні технології як засоби проектування соціальної дійсності / В. М. Корнєєв // Наукові записки Інституту журналістики. - 2014. - Т. 56. - С. 176-181. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2014_56_36
5. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. галузі 0303 «журналістика та інформація» / В.В. Різун. — К.: Видавничий центр «Просвіта», 2008. — 260 с.
6. Сащук Г. М. Культурні виміри інформаційного суспільства / Г. М. Сащук // Політологічний вісник. - 2015. - Вип. 77. - С. 366–376. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pv_2015_77_36
7. Хоменко І. Первинність і вторинність знань з точки зору медіа-етики доби постмодернізму (на прикладі взаємодії Національної радіокомпанії України та журналу "Сіверянський літопис")/І. Хоменко // Сіверянський літопис. -Чернігів, 2009,N N2/3.-С.175-182.
8. Черемних І. В. Дослідження контенту українського медіаринку / І. В. Черемних // Current issues of mass communication. - 2017. - Issue 21. - С. 36-50. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmk_2017_21_5

7. Презентація проєкту

Скріншоти інтерактивної брошури проєкту «Глина як давній засіб інформації та комунікації: від Трипілля до сьогодення».

Посилання на інтерактивну брошуру:
https://www.canva.com/design/DAEv-59IFsQ/iNEd8Ho24Noss60kccbJ7A/view?utm_content=DAEv-59IFsQ&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=publishsharelink

1 *сторінка* (знайомство з автором, темою та метою інноваційного проєкту. Формат: відео, хронометраж 34,2 секунди)

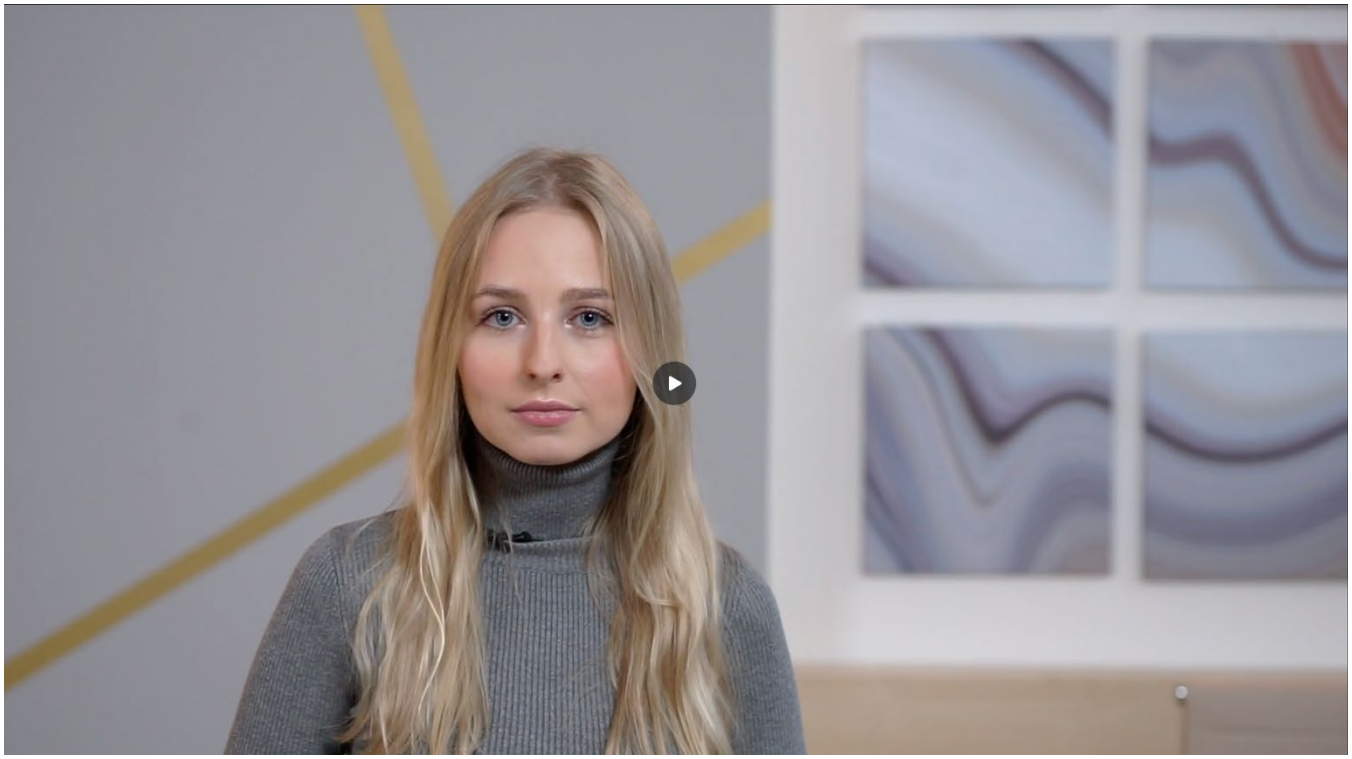

2 *сторінка* (титульна сторінка інноваційного проєкту з QR-кодом)

(QR-код на посилання інтерактивної брошури)

3 *сторінка* (історичний ракурс Трипільської культури)

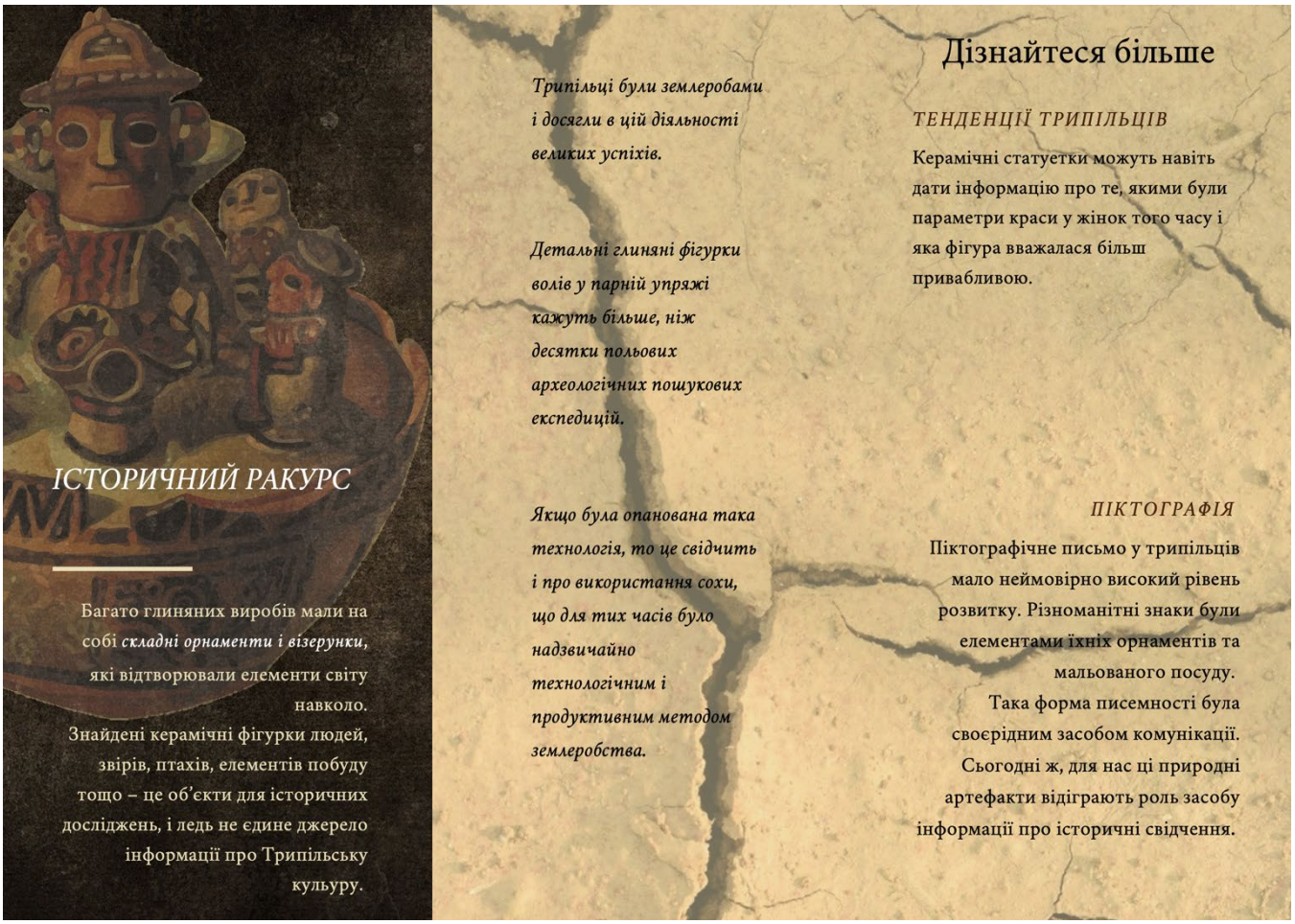

4 *сторінка* (автор розповідає про обраний об’єкт дослідження. Формат: відео, хронометраж 26,4 секунди)

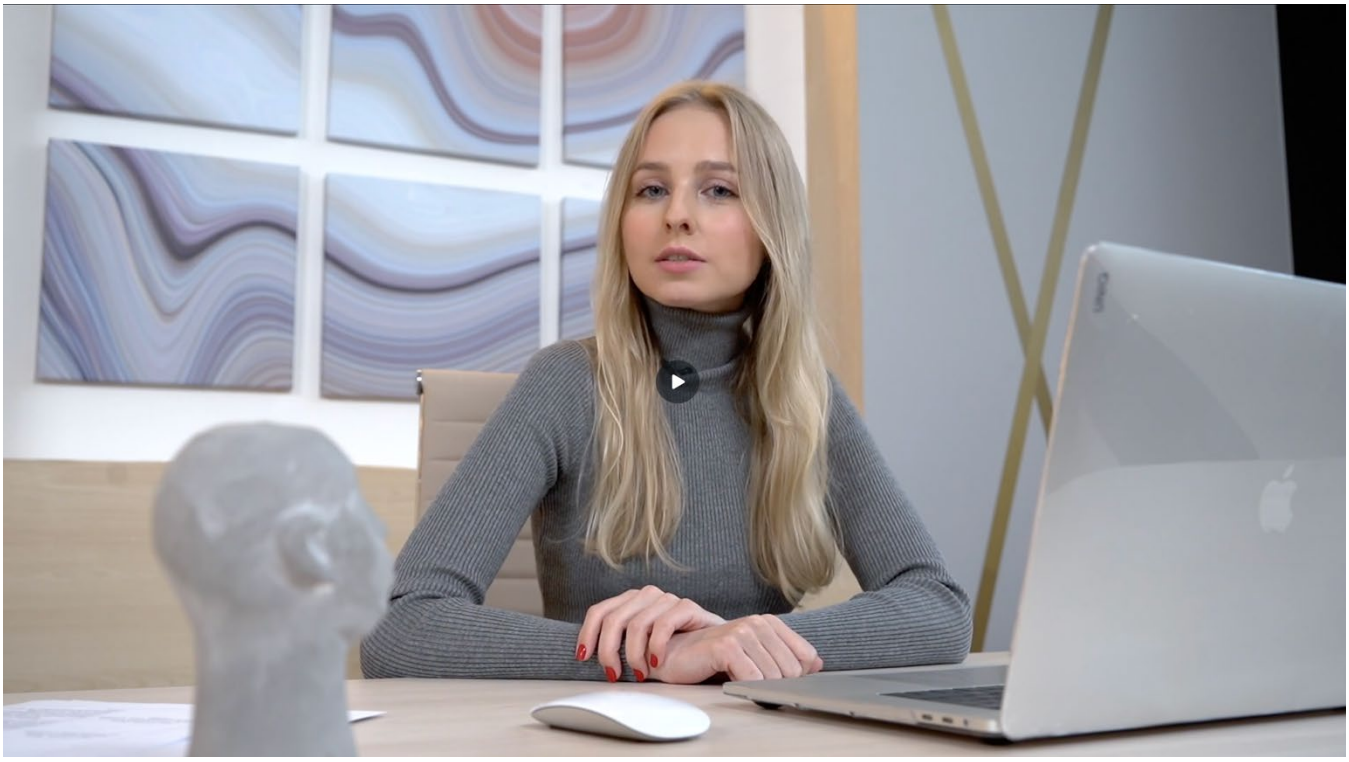

5 *сторінка* (комунікаційна теорія Гарольда Інніса)

6 *сторінка* (глина як засіб інформації та комунікації. Гончарство)

7 *сторінка* (сьогодення. Фестивалі)

Фестивалі

«КУМАНЕЦЬ»

Проводять у Менській об'єднаній територіальній громаді на Чернігівщині – це більше 100 учасників майстер-класів, понад 20 майстрів на одній території та чимало цікавих глиняних витворів.

ФЕСТИВАЛЬ ТА ХУДОЖНІЙ КЕРАМІЧНИЙ ПРОЄКТ «ЦЕГЛИНА»

Проходив з 2013 року і продовжує проходити у місті Київ, де представлено більше 70 робіт 52 авторів з України, Литви, Польщі, Кореї. Вперше подібний захід набув міжнародного статусу. Фестиваль реалізували в арт-просторі «ЦеГлинаАрт».

«КЕРАМІКА КНЯЖОЇ ДОБИ»

Тема фестивалю та презентація нового проєкту цьогоріч має назву: «Горна державності. Через історію ремесел – громадянська освіта для молоді» у Тернополі. На думку організаторів фестивалю, діяльність направлена на формування активної громадянської позиції.

8 *сторінка* (Єлизавета Портнова, Андрій Кириченко – українські майстри з гончарної справи)

9 *сторінка* (знайомство з гончарями. Формат: відео, хронометраж 1 хвилина 24 секунди)

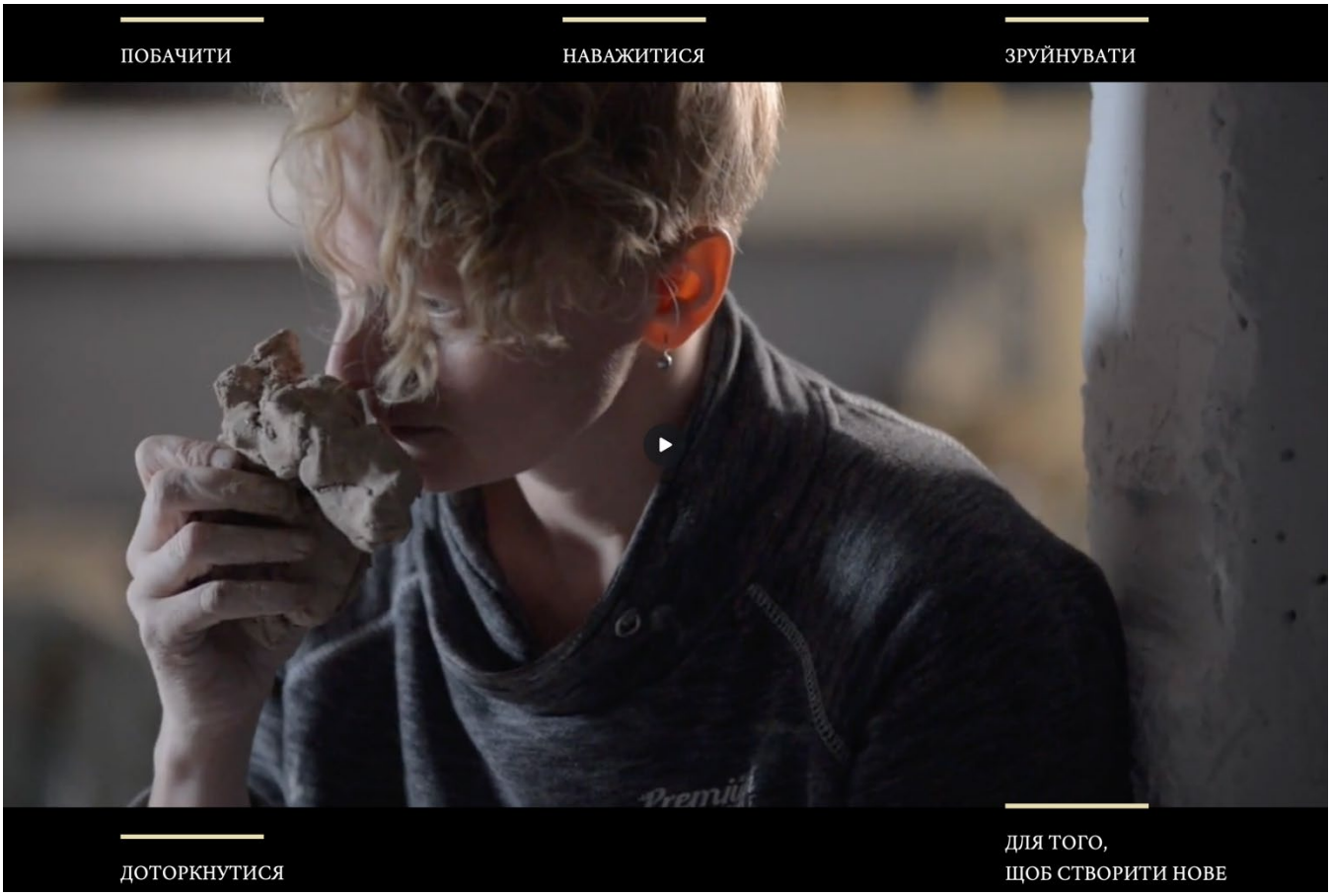

10 *сторінка* (інтерв’ю з Єлизаветою Портновою та Андрієм Кириченко. Керамічні вироби майстрів. Формат: відео, хронометраж 3 хвилини 11 секунд)

11 сторінка (глина і терапевтичний ефект)

12 *сторінка* (глина і косметологія)

13 *сторінка* (глина і економіка)

ГЛИНА І ЕКОНОМІКА

НАРОДИЛА

НАГРОМАДИЛА

ЗБЕРЕГЛА ДОНИНІ

Задовго до появи Трипільської культури, під поверхнею землі, яку через сотні мільйонів років стануть називати трипільською, глина, як гірська порода, зіграла надзвичайно важливу комунікацію для наших теперішніх та майбутніх поколінь, зігравши ключову роль у появі, ставши материнською, скупченні та збереженні до наших днів, ставши породою – екраном, мільярдів кубометрів природного газу, яку згодом фахівці нафтогазової галузі сучасної України назвали Олеською площею.

Традиційні та нетрадиційні схеми розробки родовищ нафти та газу

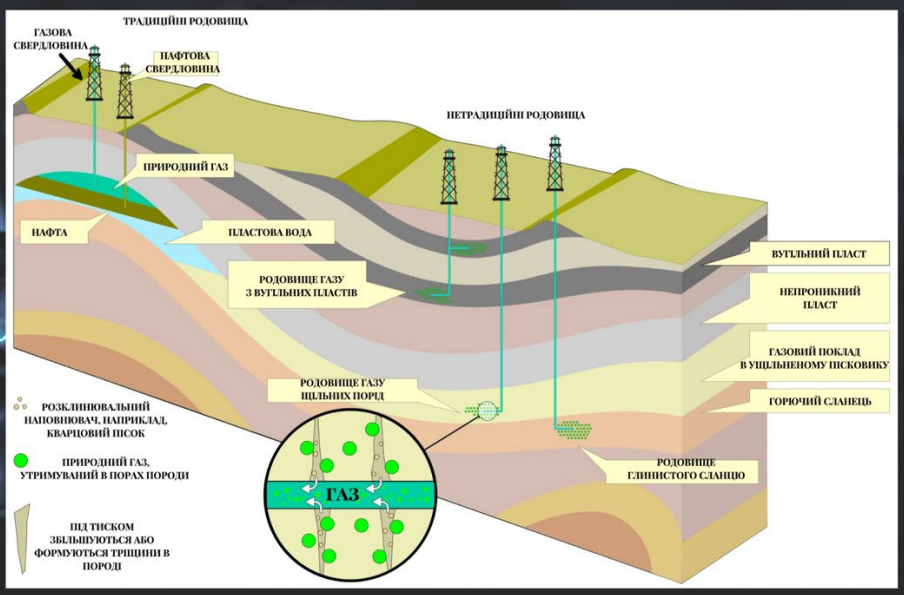

14 *сторінка* (результати соціального опитування з QR-кодом)

(QR-код на посилання соціального опитування)

15 *сторінка* (автор підсумовує очікувану результативність інтерактивної брошури «Глина як давній засіб інформації та комунікації: від Трипілля до сьогодення», в титрах інформує про знімальну команду, яка працювала над відеоматеріалом. Формат: відео, хронометраж 43,6 секунди)

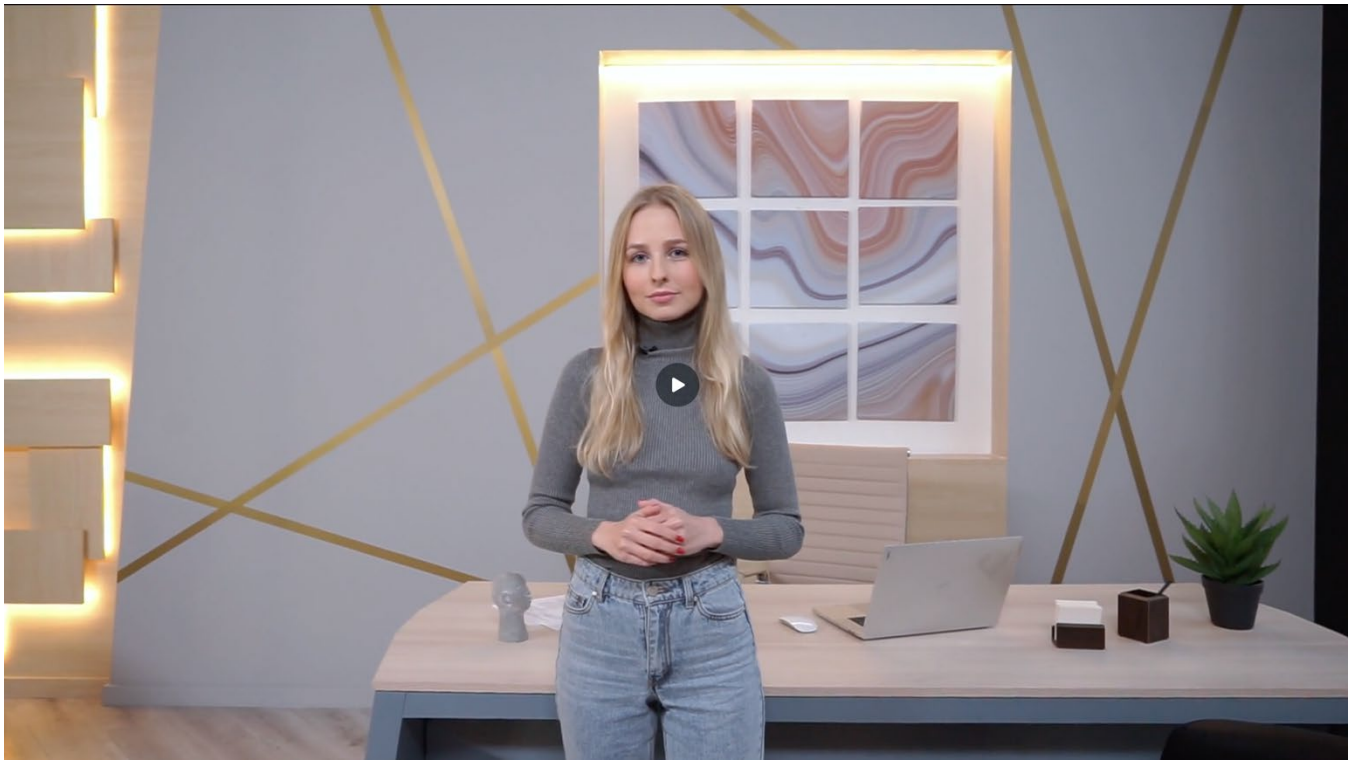

8.

ІІ. ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ

ВСТУП

Глина… Чи усвідомлюємо ми, сучасні представники інформаційного суспільства, наповненого нинішніми модерновими засобами комунікації, що такий простий на перший погляд матеріал як глина, є одним із перших носіїв інформації та її передачі упродовж багатьох століть між людьми? Чи замислюємося ми над тим, що навіть у сьогоденні, перенасиченому ефективними комунікаційними технологіями, використання глини як засобу комунікації не втрачає своєї актуальності? Так чому так відбувається? Саме на ці питання і спробуємо знайти відповіді у представленій роботі.

Коли стародавня людина вивчала світ навколо себе, вона не могла оминути своєю увагою такий натуральний і в той же час універсальний матеріал як глина. Властивість – ставати пластичною при змочуванні водою і зберігати свою форму протягом майже необмеженого часу при висиханні – зробила глину одним із найпоширеніших матеріалів, який людина використовувала з давніх часів і до сьогодення. А коли людство помітило, що при термічній обробці, в ті часи – зазвичай просто відкритим полум’ям, глина стає міцною як камінь і більше не розмокає при зануренні у воду, то в світі з’явився спосіб створити щось, що може бути майже вічним і доступно майже будь-кому.

У ті давно минулі часи до рук людини потрапив матеріал, який міг зберігати в собі ту думку, яку в нього вкладав майстер. І зберігати її так довго та надійно, що навіть коли саме життя майстра вже давно як закінчилося, люди, які житимуть за століття після нього, зможуть побачити те, що він створив і зрозуміти ту думку, яку він прагнув донести через своє глиняне творіння.

Завдяки своїм властивостям, глина швидко і надійно зайняла своє місце у людських культурі та побуті, й її вплив на розвиток людства неможливо ігнорувати. Отже, спробуємо розібратися: як людство використовувало глину упродовж свого існування, як глина стала одним із перших поширених засобів комунікації, як глина змогла стати візитівкою декількох стародавніх культур і яке місце вона займає в сучасному світі, зокрема, в інформаційному та комунікативному просторі.

РОЗДІЛ 1
ВИКОРИСТАННЯ ГЛИНИ ЯК ЗАСОБУ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ: ІСТОРИЧНИЙ РАКУРС

1.1. Глина як інформаційне джерело за доби Трипільської культури

Археологи знаходять частинки гончарних виробів по всьому світу і найдавніші з них датуються за 14 тисячоліть до н. е. Але в деяких випадках такі глиняні артефакти можуть стати основним об’єктом для історичних досліджень і ледь не єдиним джерелом інформації о тій чи іншій стародавній культурі, оскільки нічого іншого майже не зберіглося.

Однією зі значимих культур старовини, яка відома своїми виробами з глини є Трипільська культура, що існувала з 5500 до 2750 років до н. е. на територіях сучасної України, Румунії та Молдови [3; 4]. Її визначальними особливостями є дивовижна для тих часів майстерність в обробці та виготовленні кераміки.

Глиняний посуд, прикраси та статуетки трипільців мали багато складних елементів орнаменту, вишукані форми та грандіозну якість, що дозволила деяким із цих стародавніх артефактів дожити й до наших днів. При детальному вивченні археологічних знахідок неможливо не відмітити те, що над кожною, хоч мало значимою з них, проводилася ретельна праця задля того, аби навіть

проста ринка для їжі ставала об’єктом мистецтва.

Звісно, на послідках трипільських поселень знаходять і доволі грубі вироби з глини, але здебільшого це прості речі, які використовувалися виключно практично. Проте особливу увагу дослідників привертають якраз ті вироби гончарного мистецтва, що мають ті чи інші складні для відтворення елементи [3]. І що важливіше, що ці елементи можуть нести цінну інформацію про трипільську культуру навіть за тисячоліття.

Багато керамічних виробів мало на собі складні орнаменти і візерунки, які зображували елементи світу навколо [8]. Наприклад, на деяких зі знайдених керамічних посудин можна побачити зображення водних хвиль та рослин, на інших – зустрічаються символічні зображення оточуючого.

Також варто відмітити, що на деяких керамічних виробах трипільці залишали більш складні з технічної точки зору візерунки, наприклад, покривали всю поверхню глечика фракталом з квадратної спіралі [3; 6]. Унікальність таких знахідок у тому, що реалізація чогось подібного потребує не копіювання образу того об’єкту чи явища, який людина може спостерігати навколо себе, а повноцінного абстрактного мислення.

Звісно, значну увагу привертають ті керамічні вироби, які несуть в собі більше культурну функцію, аніж практичну. Трипільці доволі часто виготовляли глиняні фігурки людей, звірів, птахів, елементів побуду та інші [4].

У свій час археологи знайшли багато, хоча і невеликих, але надзвичайно майстерно виконаних фігурок людей, які вражали своєю опрацьованістю найдрібніших елементів. Так, у деяких керамічних статуеток жінок можливо доволі чітко розрізнити волосся, яке було реалізовано складним візерунком по поверхні глини [13].

Деякі з таких статуеток є не просто перенесеним на глину зображенням, а й музичним інструментом. Трипільці майстерно могли виконати фігурку з декількох тонких елементів, а після чого зібрати її воєдино. А розмістивши всередині витвору декілька керамічних кульок, вони отримували простий з

точки зору ідеї, але доволі складний у своїй реалізації музичний інструмент [14].

Також можна відмітити і ще один варіант створення музичного інструменту. Майстер виготовляв глиняну основу, в якій робив декілька наскрізних отворів, що перемежалися всередині. Після чого в один із отворів можна було просто видихнути повітря та почути свист, який змінювався би в залежності від того, які отвори закриті пальцями.

Багато про трипільську культуру можуть сказати глиняні статуетки, які зображують елементи побуту. Дослідники знайшли керамічні фігурки домашньої худоби, житла, а також пристроїв, що використовувалися в землеробстві [13].

Завдяки цим знахідкам можемо стверджувати, що трипільці були землеробами і досягли в цій діяльності великих успіхів. Детальні керамічні фігурки волів у парній упряжі кажуть більше, ніж десятки польових археологічних пошукових експедицій. Бо, якщо трипільці опанували таку технологію, то це свідчить і про використання сохи, що для тих часів було надзвичайно технологічним і продуктивним методом землеробства.

Керамічна фігурка житла дозволяє дослідникам відразу означити для себе напрям, у якому треба працювати з тими елементами трипільських селищ, що зберіглися до наших часів; а то і зможе сказати більше, ніж спроби реконструювати такі поселення [13].

Іноді глина через тисячоліття передає навіть ту інформацію, яку в неї і не планували закладати. Завдяки відбиткам тканин на глиняних поверхнях, у сьогоденні точно можемо сказати, що трипільці вміли виготовляти доволі якісне полотно, до того ж їм було відомо як мінімум два способи його виготовлення: більш технологічний – на чомусь схожому на ткацький верстат, та більше старий і класичний – плетіння гачком [4; 13].

Глиняні статуетки можуть навіть дати інформацію про те, якими були параметри краси у жінок того часу і яка фігура вважалася більше привабливою. Звісно, неможливо говорити, що такі висновки робляться на

основі виключно знайдених зображень та фігурок, але якщо розібрати зв’язки між характерними елементами зображень жіночої фігури у різні часи в різних культурах, то можливо навіть спробувати виявити рівень якості життя трипільців.

Саме такі глиняні знахідки і дозволяють поглянути на ті елементи трипільської цивілізації, які в іншому разі могли би назавжди залишитися невідомими. Навіть більше – такі керамічні вироби дозволяють описати величезну кількість аспектів стародавньої культури, навіть у тому фантастичному випадку, коли крім них більше нема нічого. Простий оброблений шмат осадової породи – глини – може донести крізь століття те, що не вдалося нічому іншому.

1.2. Глина як інформаційно-комунікативний засіб у культурі Межиріччя

Інша, доволі знакова для всесвітньої спадщини культура, яка теж твердо асоційована з глиною – культура Межиріччя. Або, як ще називають цей регіон – Месопотамія.

Напевне, багато хто чув про написання на глиняних табличках, але далеко не всі знають – де саме зародилася писемність і як вона розвивалася. Відмітимо, що писемність на глиняних табличках – клинопис – з’явилася приблизно за 3,5 тисячоліть до н. е. та існувала майже до 1 століття нашої ери [11].

Унікальність клинопису полягає у тому, що на відміну від інших варіантів викладення інформації на глині, його елементи означали не слова, а звуки і склади. Таким чином, це наступний етап розвитку грамоти письма і перехід від піктографії – нанесення ряду малюнків, кожен з яких означає слово – до писемності, яка близька до сучасної.

Саме у Межиріччі знайдені найдавніші записи на глині, які будь-коли робило людство. І слід зазначити, що культура клинопису мала

розповсюджений характер. Система нанесення інформації на глину була доволі проста і, що важливо – дозволяла відразу оперувати зі всією інформацією, що була викладена на носії.

На відміну від більш ранніх методів зберігання інформації, де, наприклад, кількість проданої худоби могла позначатися кількістю паличок на глиняній поверхні біля символічного рисунку тієї тварини про яку йшлося, або кількістю глиняних кульок, що зберігалися у спеціальному сосуді, клинопис дозволяв детально описати всі подробиці [10].

Більше того, зоставлені на глиняних табличках документи старовини, такі як договори про купівлю худоби чи оренду землі, укладені політичні союзи, переліки законів й інші записи могли бути дійсно закріплені у віках просто обпалюванням носія інформації.

Широкого використання клинопис набув у Шумерській цивілізації і кількість знайдених глиняних табличок із символами рахується десятками тисяч.

Опанувавши можливість викласти свої думки на носії, який зможе їх зберегти протягом доволі довгого часу, людство почало ретельно конспектувати все, що мало хоч будь-яку малу інформаційну цінність. Окрім тих текстів, які ми зараз могли би назвати повноцінними документами, велику кількість глиняних табличок займали історичні описи, художні твори, а то й прості листи між різними людьми.

Що й говорити, якщо найстародавніший художній твір – Епос про Гільгамеша – був викладений саме клинописом на глиняних табличках і містив у собі близько трьох тисяч віршів.

Та епоха, коли на територіях Месопотамії досягнула розквіту Шумерська цивілізація, стала одним із перших періодів людської історії під час якого активно розвивалася наука. Можливість передати інформацію через простір (на відстані) і через час, постала основою для приголомшливого зростання освіти і виникнення перспективи різним людям ділитися своїми спостереженнями та враженнями щодо світу навколо.

Саме завдяки можливості передавати інформацію у тому вигляді в якому її хотів подати автор, а також можливості зберігати її у первинному виді, Шумерські науковці, які у той час займали і посади жреців, змогли провести монументальні дослідження зоряного неба і закарбувати зоряну карту, виробити систему числення й якісно підвищити свій рівень у математичних науках, зробити модель шістдесяткової системи лічби та закласти прототипи тих понять, що ми використовуємо зараз. Поділи години на шістдесят хвилин та хвилини на шістдесят секунд, так саме як і поділ кола на триста шістдесят градусів – це пряма спадщина тих часів, відображена у записах на глиняних табличках [11].

З часом шумери навчилися копіювати інформацію, створюючи дзеркально відображені таблички клинопису, а потім витискали їх на глиняних заготовках. Такі таблички зазвичай використовувалися в школах для навчання і містили в собі ту основну інформацію, яку старші покоління прагнули передати молодшим.

Завдяки цілим бібліотекам глиняних табличок, що збереглися до наших днів, маємо детальну інформацію про цей період історії. І ця ситуація є певного роду унікальною, оскільки у подальші часи людство перейшло на більш технологічні способи збереження інформації – пергамент, папірус, папір тощо. Ці нові матеріали виконували свою функцію у стародавні часи, проте майже не збереглися до наших днів. Внаслідок цього і завдячуючи властивостям глини, ми маємо кращі знання про більш стародавній період історії людства, ніж про наступні епохи.

1.3. Глина як спосіб комунікації за пори Київської Русі

Із плином часу людство почало використовувати глину більш спеціалізовано, оскільки опанувало методи роботи з іншими матеріалами. Технології обробки металів та виготовлене з них знаряддя, дозволило замінити деякі з тих функцій, які раніше виконувала кераміка.

Проте глина нікуди не поділася. З неї так само як і в давні часи, виготовляли посуд, як для подачі страв, так і для зберігання чогось. Глина все ще залишалася основним матеріалом для декоративних елементів, а також деяких частин інструментів і виробництв. Зокрема, доволі часто саме з глини виготовляли перехідні частини для ковальських міхів, що єдналися до розжареного горну.

На територіях сучасної України потужний розквіт гончарства почався в період Київської Русі [7]. Об'єднання людей в межах однієї держави дало поштовх для розвитку торгівлі як всередині, так і з зовнішніми сусідами. У майстрів з'явилася можливість закупати і використовувати глину різних кольорів, що давало їх виробам досі небачену красу.

Кераміка знову стала значимою, якісні вироби з неї могли подорожувати світом далеко від місця виготовлення, у вигляді дивного товару або дару для якоїсь можновладної особи.

Розповсюдження спеціалізованих горнів та модернізація гончарного кругу в купі з високоякісною сировиною, дозволили створювати дійсно дивовижні витвори гончарного мистецтва. Глиняні вироби часів Київської Русі зазвичай мали доволі тонкі стінки, втім це майже не впливало на їх міцність і, відповідно, довговічність [7].

Також характерною рисою для тих часів було створення орнаментів з різнокольорової глини [9]. Переважно це були так звані природні орнаменти – елементи рослин або природних явищ. Традиційні зображення збереглися такими ж, якими були і в часи Трипільської культури, лише стали більше змістовно складними і технічно доскональними.

Окрім посуду, іграшок та деяких виключно функціональних предметів, серед глиняних артефактів часів ранньої Київської Русі можна знайти й фігурки богів язичницького пантеону, які могли слугувати або невеличкими ідолами, або персональними оберегами. Існує припущення, що воїни могли брати з собою такі фігурки у далекі військові походи, аби надовго не лишатися без нагляду своїх богів навіть тоді, коли в них не було можливості організувати

повноцінне місце для релігійних обрядів.

У будь-якому випадку, за пори Київської Русі гончарне мистецтво зробило велетенський якісний стрибок, оскільки керамічні вироби з різних регіонів вироблялися різними техніками і, вивчаючи їх, майстри-скудельники змогли навчитися створювати нові, більш складні та вишукані витвори мистецтва [7].

Наприкінці існування Київської Русі з'являється рання техніка глазурування керамічних виробів, що дозволяє робити складні покриття зі склоподібної речовини на поверхні кераміки [7; 8]. Таке покриття маскувало текстуру глини, а також робило поверхню виробу гладкою. Звісно, це потребувало філігранного мистецтва на ті часи, оскільки таку кераміку необхідно було рівномірно вкрити шаром глазурі, або поливи, як її називають у професійному гончарному середовищі, й обережно провести процес обпалення, оскільки іноді матеріали поливи буди доволі плавкі.

Якщо продовжити розглядати гончарне мистецтво на території сучасної України, то можливо відмітити лиш його деякий занепад з того періоду, коли землі Київської Русі стали постійно страждати від набігів кочових народів, а після і зовсім були загарбані Золотою Ордою. Після розвалу Золотої Орди землі сучасної України були поділені між Московським князівством і Великим князівством Литовським, що теж не сприяло розвитку гончарського мистецтва.

Втім, у будь-якому разі, слід зауважити, що це принесло і свою користь для гончарства, оскільки для цієї історичної пори були характерні змішування культур і переймання технік обробки глини між народами. Звісно, майстри-гончари нікуди не зникли і продовжували робити свою справу і надалі та вдосконалювати власну майстерність у роботі з глиною.

Техніка глазурування кераміки за тих часів розвилася і тепер стала не тільки додатковим шаром обробки, а й додала кольорового наповнення. Використання різних сумішей дозволяло надавати кераміці не тільки привабливий зовнішній вигляд, а й суттєво зміцнювати її [8]. Крім того, якісне

покриття поливою надавало змогу пофарбувати виріб, що було важно зробити з непокритою глиною, оскільки структура матеріалу навіть після термічної обробки мала схильність до стирання, що з часом робила намальовані на поверхні зображення невиразними. А відтак, на глиняних виробах почали з'являтися елементи зі складними кольоровими візерунками та малюнками. Почало прослідковуватися відходження від класичних орнаментів, тепер на кераміці можна було помітити різні елементи оточуючого світу, що відображалися повноцінними малюнками по поверхні.

На поверхнях керамічних витворів могли зустрічатися зображення великоможних людей, прославлених міст чи фортець, історичних подій, релігійної символіки, а то й звичайний текст, який майстер прагнув закріпити у віках для прийдешніх поколінь.

Глина дозволяла не тільки пофарбувати її по глазурованій поверхні, а й зробити рельєфність, що надавало гончарним виробам особливий зовнішній вигляд. Безсумнівно, що такі керамічні витвори мистецтва високо цінувалися, і найцінніші з них майже ніколи не потрапляли до рук простого люду, зберігаючись у палацах королів і фортецях їх васалів.

Новітнього розквіту гончарство на просторах сучасної України зазнало у період Козаччини. Утворення своєї держави, реформована економічна політика та духовний підйом надали витоки розвитку і в мистецтві обробки глини [7].

Примітно, що саме у цей період часу, навіть найпростіші гончарні вироби починають нести на собі естетичні елементи, будь-то рельєфні візерунки, орнаменти чи повноправні малюнки.

Розглядаючи прикрашання глиняних виробів тієї історичної пори, можливим стає скласти уявлення не тільки про актуальні події тих часів та сприймання людьми світу навколо, а ще й про загальні настрої людей і їх становище. Чим краще люди живуть у той чи інший історичний проміжок часу, тим сильніше у них проявляється прагнення до самовираження і творчості, що доволі суттєво відобразилося на глиняних витворах саме у цей

період історії.

Поширюється і вдосконалюється використання ангобу – покриття глиняних виробів тонкими шарами кольорових глин, що дозволяє відразу задати основу і розмежування для подальшого фарбування виробу, або може само слугувати візуальною прикрасою. Виготовлені за такою технологією керамічні вироби гарно піддавалися шліфовці, при цьому зберігаючи закладений візерунок. У цей період кераміка високої якості починає бути схожою на сучасну.

Слід зазначити, що за часів Козаччини, у більшості випадків із глини виготовляли утилітарний або декоративний посуд, хоча інші вироби нікуди не ділися, просто відійшли на другий план.

Останній період розвитку гончарства припав на кінець 19 століття і з тих часів воно майже не змінилося [7; 8]. Але, все ж таки, слід відмітити декілька доволі примітних моментів: у цей час навіть проста побутова кераміка набуває доволі детальні та складні візерунки; зазвичай вона пофарбована та ретельно відполірована; якість масових керамічних виробів суттєво зростає.

З’являються типові глиняні вироби, що свідчить про формування груп людей, котрі спільно працюють; у них схожі зовнішні ознаки: будь-то візерунки, якими прикрашена кераміка чи форма готових виробів. Переважно такі вироби були глазуровані й їх складно відрізнити від сучасних.

Також слід відмітити появу монотонного глазурованого глиняного посуду, у чому закарбувався якісний стрибок гончарства, а також те, що технічні стандарти деяких виробництв досягли такого рівня, що раніше уважався мистецтвом [8; 9]. І це доволі важливий момент, оскільки надалі різниця між звичайними глиняними виробами широкого ужитку і витворами мистецтва полягає лише у візуальному оформленні, але з технічної точки зору був досягнутий певний якісний рубіж у роботі з глиною.

РОЗДІЛ 2
ГЛИНА ЯК ЗАСІБ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

2.1. Мультифункціональність глини в інформаційно-комунікаційних процесах у сьогоденні

Розглядаючи призначення, що виконує глина, неможливо обминути її функцію комунікації. Згідно комунікаційної теорії професора політичної економії Гарольда Інніса, який присвятив свої наукові роботи історичній ролі методів комунікації й їх внеску в розвиток цивілізацій, глина є одним із визначальних матеріалів, на яких засновані «time-based» засоби масової інформації, тобто такі, сутність котрих полягає у передачі інформації крізь великий проміжок часу, на відміну від «space-based» засобів передачі інформації – таких, що можуть донести дещо до широких мас населення, але є недовговічними [1; 17].

Разом з іншими довговічними матеріалами, такими як камінь та метали, глина дозволяє передавати хоч і невелику частину важливої інформації, але до неї можливо буде звернутися у будь-який проміжок часу, оскільки правильно оброблений носій – глина – буде зберігатися майже вічно [5; 17]. На відміну від обпаленої глини, дешеві і розповсюджені матеріали, як той самий папір, хоч і можуть дозволити швидко розмножити інформацію та передати її широкому загалу людей, утім їх використання у часі доволі короткотривале.

Глина – це спосіб комунікації людей не тільки між собою безпосередньо, а й між поколіннями, оскільки вона дозволяє навіть через сотні років незмінно донести ті ідеї, погляди, думки, що вклав у неї творець. Звичайно, зрозуміти інформацію, закарбовану у глині багато століть тому, іноді буває непросто, проте, доклавши деяких зусиль, можна побачити і збагнути багато різних інформаційних деталей.

Проаналізувавши глиняні вироби багатьох майстрів із різних епох, дослідниками відмічаються як величезні відмінності, так і багато спільного. І

розібравшись більш детально в інформаційному змісті глиняних виробів, можливо буде зрозуміти, що оточувало людей в ті часи, що вони уважали для себе вагомим, які люди і події були знаковими, як сприймався ними світ навколо, яким був рівень тогочасного життя. Відповіді на всі ці питання закарбувала у собі і донесла до сучасності глина.

Здається неймовірним, але всю цю інформацію можливо помітити у тих гончарних виробах, які не несуть у собі відкритого послання чи безпосереднього змісту, на відміну від згаданих раніше глиняних табличок шумерської цивілізації. Вони є наочним прикладом того, як думка, викладена на глині тисячоліття назад, досягає у своєму незмінному вигляді адресата в теперішній час.

Гарольд Інніс вважав, що коли людство перестало використовувати носії інформації, які можуть витримувати випробування часом, це було величезною помилкою [1; 12]. У його моделі ідеальної держави було важливо зберегти баланс між типами носіїв інформації, і, як не дивно, глина змогла би відігравати у цьому одну із провідних ролей [1; 5].

На сьогоднішній день мистецтво обробки глини стало більш культурним явищем, оскільки утилітарні потреби перекривають інші типи промисловості, що в сучасному світі майже повністю витиснули глину на позицію будівельного або допоміжного матеріалу. Скульптори дотепер використовують глину для моделювання робіт, які планують відливати у бронзі, а також для реалізації задумів на макетах невеликого розміру.

Нині існують арт-студії в яких будь-хто може спробувати себе як майстер-гончар і зробити власний глиняний витвір. У сучасному світі, коли все навколо швидкоплинно змінюється, для людей стає доволі важливим не тільки самим зробити дещо стабільне, а й відслідковувати результат своїх зусиль у реальному часі [2].

Робота з глиною дозволяє бачити, як кожне натискання рук на неї змінює її форму. Як плавно вона стає з аморфної маси тим, що задумав автор. Як з часом і ретельною працею народжується витвір мистецтва, основне

призначення якого полягає у висловленні тих почуттів, що вкладалися в нього при створенні.

Гончарство має і терапевтичний ефект. Наочність результату, а також його плавне досягнення, дозволяє зібратися зі своїми думками, заспокоїтися, гарно впливає на самооцінку людини. Це допускає гончарство бути не лише ремеслом, що сприяє перенесенню своїх думок, почуттів і внутрішніх переживань на глину, але й медитативною технікою. Сьогодні існує окремий психотерапевтичний напрям – арт-терапія, в якій почесне місце посідає робота з глиною. Також робота з глиною доволі корисна для практики моторних функцій та розвитку чутливості поверхні рук [9]. Так, її часто рекомендують як ефективний метод медичної реабілітації після ураження нервових та сухожильних з’єднань кистей рук.

Звісно, що оскільки виготовлення кераміки надійно зайняло своє місце у переліку мистецтв, то є й спеціалізовані навчальні заклади, де можливо навчитися гончарству як професійній діяльності. В Україні найбільше відомі такі навчальні заклади є у Києві, Львові, Ужгороді, Косові. Окрім них, в різних регіонах України існує і велика кількість менше знаних гончарних шкіл, в яких викладають гончарство як традиційне мистецтво.

Очевидно, що знаходяться люди, які займаються гончарством на професійному рівні. Багато з цих майстрів знаходять у гончарстві можливість самовираження й їх роботи з глини високо цінуються, а деколи й потрапляють на міжнародні виставки.

Іноді їх роботи доволі сильно відрізняються від загальноприйнятого представлення й являють собою імпровізаційний розмах творчої думки. Так, виставкові роботи українського майстра Олександра Мірошниченка схожі на стародавніх ідолів, утім з більш сучасним вираженням і роздільною структурою.

Роботи Олександра Сухоліта теж дещо схожі на архаїчні божества, але лише тому, що майстер використовує сиру глину для створення частин людського тіла. Він впевнений, що саме необпалена глина є тим матеріалом з

яким варто працювати, бо вона може раз за разом змінювати свою форму на нову, слухаючись рук майстра.

Доволі цікавим культурним явищем була інсталяція британського скульптора Ентоні Гормлі «Поле для британських островів», що складалася з сорока тисяч маленьких глиняних чоловічків, на вироблення яких витрачено тридцять тон глини. У цій роботі Е. Гормлі відлуння історично-культурного використання глини у ранніх суспільствах і ритуалах важливіше за її скульптурні властивості [2]. Для її виконання автор залучив сторонніх людей, пояснивши їм свій задум. Із його слів відомо, що він відчував себе великим творцем, створюючи одного глиняного чоловічка за іншим.

Деякі майстри прагнуть досягнути певних рекордів у гончарному ремеслі. Український майстер із Менщини Олег Луцук створив величезний глиняний свищик – один із примітивних музичних інструментів старовини. Висота готового виробу досягнула ста шістдесяти дев'яти сантиметрів, що було зафіксовано у книзі рекордів України. Окрім своїх величезних розмірів, свищик був вкритий складним орнаментом із традиційних природніх елементів, виконаних методом тиснення по глині.

Є велика спільнота українських майстрів, що створюють і більш класичну кераміку, використовуючи стародавні ідеї, але реалізуючи їх новітніми методами. Дмитро Білокінь, Віра Гнат, Єлизавета Портнова та Андрій Кириченко, Юлія Жолубак, Ольга Пильник, Віта Хайдурова, Ольга Сабко – це все широко відомі сучасні майстри-керамісти. У кожного з них є свій стиль роботи з глиною, і кожен майстер вкладає унікальне бачення світу і людини у цьому світі у власні глиняні витвори.

Доволі знаковим явищем є національний фестиваль гончарства, який щороку відбувається в с. Опішному Полтавської області – одному з найбільших історичних осередків українського гончарства. Ідея фестивалю полягає у залученні людей до вшанування традицій гончарської справи, демонстрації керамічних витворів сучасних майстрів та збереженні національної ідентичності.

Періодично проводяться і менш масштабні фестивалі, присвячені гончарному мистецтву, а також виставки національної культури з глиняними виробами. Зазвичай, на таких заходах будь-хто може спробувати сам зробити щось з глини під наглядом досвідченого гончаря і часто такі вироби довго слугують гарною пам'яткою.

Безсумнівно, що схожі заходи проходять не тільки в Україні. Фестивалі проводяться по всьому світу і вони доволі сильно відрізняються між собою, оскільки на кожному з них може бути представлена кераміка, що історична для певного регіону. Так, у США досить відомим є фестиваль «Clay Fest», що періодично проводиться у різних штатах і збирає чималі групи зацікавлених роботою із глиною людей.

Проте, інтерес до глини у людства проявляється не тільки як до утилітарного матеріалу, завдяки якому можна покращити умови свого життя, або засобу для творчого самовираження, або джерела накопичення, збереження та передачі інформації, або комунікативного струмка в соціальній взаємодії. Глина з давних давен і по сьогодні асоціюється з самим Людським Єством, наповненим високою духовністю, благочестям, мудрістю тощо. Таке величне і шанобливе ставлення людей до глини відобразилося у багатьох літературних і поетичних творах авторів різних поколінь.

«Коли єство моє ліпив Творець із глини,

Зарані відав він про всі мої провини» [16], – ці рядки належать Омару Хайяму, визнаному людством середньовічному поету, філософу, мудрецю.

Із міркуваннями Омара Хайяма, що виражають прагнення багатьох поколінь людей, перегукується у віках думка нашого сучасника, українського поета Василя Стуса: «Людина – це обов'язок, а не титул (народився – і вже людина). Людина – твориться, самонароджується. Власне, хто Ти є поки що? Кавалок глини сирової, пластичної. Бери цей кавалок у обидві жмені і мни – доти, поки з нього не вийде щось тверде, окреслене, перем'яте. Уяви, що Бог, який творить людей, то Ти є сам. Ти є Бог. Отож, як Бог самого себе, мни свою глину в руках, поки не відчуєш під мозолями кремінь. Для цього в Тебе

найкращий час – Творися ж!» [15, с. 327].

Відтак, глина присутня у людському житті повсякчас, збагачуючи його своїм різноманіттям функцій і призначень.

2.2. Глина як потенціал комунікації теперішніх та майбутніх поколінь сучасної України

Глина це осадова гірська порода, основним породотворним мінералом якої є каолініт [1 с. 5]. Як і інші осадові породи, глина є результатом процесів руйнування магматичних і метаморфічних гірських порід [2 с. 7-11].

Ущільнені непроникні глини є нафтогазоматеринськими гірськими породами, крім того, глинисті, глинисто-карбонатні, карбонатно-глинисті гірські породи є нафтоматеринськими, а глинисті, алеврито-глинисті, глинисто-алевритові гірські породи є газоматеринськими [3].

Вуглеводні, згідно з результатами геохімічних досліджень, визнані біогенного походження. Нафта та газ містять хімічні структури рослинного та тваринного походження. Глина, як тонкозернистий осад, накопичувалася в мілководних морських басейнах водночас з осаджуючою органічною речовиною – залишками рослин і тварин. Згодом глибина накопичення осадів у басейні досягла сотень і тисяч метрів, що призвело, за рахунок збільшення тиску та температури, до утворення бітуму, нафти та газу [4 с.43-44].

Після генерації вуглеводнів в ущільнених, майже непроникних шарах глин і глинисто-алевритових порід, вони мігрують через вище розташовані проникні шари порід, поки не досягнуть пастки, покришка якої, здебільшого, представляє також пласт ущільненої глини [5 с.46].

Таким чином, одні пласти непроникної глини беруть участь в утворенні нафти і газу, інші ж пласти такої ж глини, але, як правило, що розташовані вище, стримують її у надрах Землі формуючи собою покришки, які є найважливішою складовою частиною природного вмістилища газу, нафти і води – природного резервуара, де утворюється нафтогазове скупчення –

майбутні поклади вуглеводнів [6 с. 48].

Після виснаження нафтогазового покладу, природний резервуар, сформований непроникною глиною, отримує друге життя – стає підземним сховищем газу [7 с. 2-8]. Україна має третій у світі за обсягом парк підземних сховищ – понад 30 млрд. куб. м. газу.[8] Сьогодні у нашої країни з'являються колосальні перспективи стати світовим лідером у виробництві зеленої енергії – виробляти «зелений водень» у підземних газових сховищах з подальшим його експортом до ЄС по власному газопроводу. Газотранспортна система України є однією з найбільших у світі. Її пропускна спроможність становить 281 млрд. куб.м., з вихідною потужністю 146 млрд.куб.м. [9] Меморандум було підписано наприкінці листопада поточного року. [10]

Якщо раніше пласти непроникної глини, що являють собою багаті на органічні речовини сланцеві утворення (глинистий сланець) розглядалися лише як нафтогазоматеринські породи і породи-екрани для скупчення нафти і газу в пластах поблизу традиційних теригенних і карбонатних колекторів, то зараз вони розглядаються як нетрадиційні породи-колектори.[11]

Вперше сланцевий газ було вилучено у США 1821 року. Впровадження передових технологій у нафтогазовидобування та економічний успіх розробки сланцевого газу в США з 2000 року призвів до швидкого розвитку сланцевого газу в усьому світі. Настала сланцева революція.[12]

В Україні є два відомі родовища сланцевого газу. Перше на території минулого Трипілля – Олеська площа, що простягається через частину Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей. Друге – Юзівська площа, розташована частково у Харківській та Донецькій областях. Також ресурси сланцевого газу прогнозуються у Карпатах, Північному Криму та на шельфі Чорного моря. У НАК «Нафтогаз» України оцінюють загальні видобувні ресурси сланцевого газу Східного, Південного та Західного регіонів у 22 трлн. куб. м. [13]. Незадовго до агресії Росії провідними світовими нафтогазовими гігантами було розпочато геологорозвідувальні роботи на Олеській площі (Chevron Corporation) та Юзівській площі (Royal Dutch Shell).

Незабаром після початку збройного протистояння з Росією на сході України роботи на Юзівській площі було згорнуто. Через кілька місяців припинилися роботи і на Олеській площі [14]. Після анексії Росією Кримської автономії Україна втратила можливість видобування традиційних вуглеводнів та продовження будь-яких пошуково-розвідувальних робіт на цій території [15].

Нафтогаз України є одним із найбільших виробників газу в Європі та власником одних із найперспективніших газових активів із запасами до 600 млрд. куб. м. Нині компанія успішно залучає міжнародних партнерів як для розширення своєї компетенції у розробці родовищ з використанням останніх світових досягнень у нафтогазовому секторі, так і в якості великих інвесторів [16].

Зараз керівництвом нашої країни вживаються найважливіші заходи щодо захисту територіальної цілісності [17]. Ми починаємо ефективно протистояти як прямим, так і гібридним загрозам із боку Росії [18].

ВИСНОВКИ

Отже, підводячи риску під усім вищесказаним, слід зазначити, що глина має ряд особливостей, що дозволили їй зі стародавніх часів переконливо зайняти своє почесне місце у світовій культурі та зробити величезний внесок у розвиток людства. Винятково варто відмітити інформаційну та комунікаційну функції, які глина виконувала з моменту опанування технологій роботи з нею.

Властивість глини зберігати таку форму, якої їй надали під час обробки, упродовж необмеженого часу дозволила нам ніби поспілкуватися з тими людьми, які жили задовго до нас, і краще зрозуміти їх самих та світ, що їх оточував. Інформаційний внесок глини у дослідження старовинних цивілізацій один із найбільших, і складно уявити, наскільки менше у нас було би знань щодо культурно-історичної спадщини, якби не глина.

У сьогоденні робота з глиною є одним із методів самовираження: вона надає людям можливість невербально висловити те, що, ймовірно, вони не змогли би сформулювати словами. Глина у руках майстра надає можливість передати своїм думкам і власній фантазії матеріальну форму, яка буде існувати ледь не вічно. За допомогою глини у людини є можливість показати усім те, чим наповнена душа творця.

Доступність глини як матеріалу та простота методів робити з нею, дозволяє будь-кому спробувати себе у ролі майстра-гончаря і втілити у реальність те, що він задумав створити.

Незважаючи на те, що інформаційні та комунікаційні функції зараз беруть на себе електронні пристрої, неможливо ігнорувати глину, яка все ще залишається одним із доволі доступних і надійних матеріалів для час-орієнтовної моделі розповсюдження інформації.

Завдяки зберіганню інформації на глині та її трансляції у такому вигляді поміж людьми, були зроблені відкриття, які визначили вигляд нашого сучасного світу задовго до сьогодення. Багато речей, які зараз уважаємо

звичними і навіть не замислюємося над їх історією та походженням, стали такими саме завдяки простому і надійному носію інформації – глині. І вона, за допомогою тисячолітньої трансляції знань, що накопичуються людством від покоління до покоління, дозволивши йому зрештою набути необхідних компетенцій, у тому числі й у нафтогазовидобуванні, відкрила головні свої скарби, які зберігала мільйони років у надрах Землі. Так, наприклад, задовго до появи Трипільської культури, під поверхнею землі, яку через сотні мільйонів років стануть називати трипільською, глина, як гірська порода, зіграла надзвичайно важливу комунікацію для наших теперішніх та майбутніх поколінь, зігравши ключову роль у появі, ставши материнською, скупченні та збереженні до наших днів, ставши породою – екраном, мільярдів кубометрів природного газу, яку згодом фахівці нафтогазової галузі сучасної України назвали Олеською площею. Разом з Олеською, були відкриті газові поклади на сході країни – Юзівська площа. Природні резервуари, складені глиною, після виснаження родовищ гратимуть важливу роль у генерації зеленої енергії – синтезу водню.

Основною метою російської агресії на сході нашої країни було завадити розробці родовищ сланцевого газу. Незважаючи на те, що наразі всі геологорозвідувальні роботи на сході України зупинені, після звільнення наших територій від російської окупації та ефективної розробки покладів сланцевого газу, а також виробництва зеленої енергії з модернізацією для цього підземних газових сховищ та газотранспортної системи, у нашої країни будуть всі умови не лише отримати енергонезалежність, а й стати експортером газу та зеленої енергії до країн ЄС , і не останню роль тут відіграє саме глина.

Список використаних джерел

1. Беззубова О. В. Коммуникативная теория Гарольда Инниса. Studia culturae. Вып. 13. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургское философское общество, 2011. С. 85-94.
2. Берд Майкл. 100 ідей, що змінили мистецтво. Пер. з англ. О. Українець, К. Дудка. Київ: видавництво «ArtHuss», 2018. 216 с.
3. Бурдо Н. Б., Відейко М. Ю. Трипільська культура. Спогади про Золотий вік. Харків: Фоліо, 2007. 415 с.
4. Відейко М. Ю. Світ Трипілля. Давні хлібороби між Карпатами та Дніпром. Київ, 2014. 64 с.
5. Володенков С. В. Теория коммуникации Х. А. Инниса и современные информационно-коммуникационные технологи: политологический анализ. Социально-политические науки. 2011. № 1. С. 166-169.
6. Где Украина и мир хранят свой газ? // НЕФТЬ&ГАЗ УКРАИНЫ. Режим доступу: https://oil-gas.com.ua/stati/113-gde-ukraina-i-mir-khranyat-svoj-gaz.html
7. Давня історія України (в трьох томах). Березанська С. С., Гладилин В. М., Гладких М. І. й інші. Том 1: Первісне суспільство. Київ: Наукова думка, 1997. 555 с.
8. Давня історія України (в трьох томах). Березанська С. С., Гладилин В. М., Гладких М. І. й інші. Том 3: Слов'яно-Руська доба. Київ: Наукова думка, 2000. 495 с.
9. Диалог UA // СМИ: Chevron отказалась от добычи сланцевого газа в Украине из-за Минфина. Режим доступу: https://www.dialog.ua/news/32328_1418638904
10. Крутенко Н. Г. Розповіді про кераміку. Київ: Либідь, 2002. 252 с.
11. Метка Л. Глина й глиняний посуд в українській народній медицині (XIX – початок XXI століття): монографія. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. 248

с.

12. Нафтогаз // Нафтогаз залучає міжнародних партнерів для розвитку газовидобування. Режим доступу: https://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/3A3FD57F16E4E587C2258774003CB083?OpenDocument&year=2021&month=10&nt=Новини&

13. Нафтогаз // Нафтогаз та RWE уклали меморандум щодо розвитку водневих проектів. Режим доступу: https://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/B7CD8B16D7BB5A76C2258739001ECA50?OpenDocument&year=2021&month=08&nt=Новини&

14. Нафтогаз // Україна може і повинна відігравати одну з ключових ролей у транспортуванні газу в Європу - Юрій Вітренко на відкритті Українського газового інвестиційного конгресу. Режим доступу: https://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/362531EFE2C686B5C22587740039D4EA?OpenDocument&year=2021&month=10&nt=Новини&

15. Недбай В. В. Основні етапи розвитку комунікаційних технологій. Актуальні проблеми політики. Київ, 2014. Вип. 53. С. 166-173.

16. Нефтегазоматеринские породы (НГМП) // Neftegaz.RU. Режим доступу: https://neftegaz.ru/tech-library/geologiya-poleznykh-iskopaemykh/142231-neftegazomaterinskie-porody-ngmp/

17. Нефть&газ Украины // Нефтегазовый потенциал Черного моря: реальность и перспективы бурения уникальной сверхглубокой скважины на острове Змеином. Режим доступу: https://oil-gas.com.ua/novosti/Нефтегазовый-потенциал-Черного-моря-реальность-и-перспективы-бурения-уникальной-сверхглубокой-скважины-на-острове-Змеином

18. Ороховська Л. А. Історико-філософська репрезентація мас-медіа в стародавні часи. Вісник Національного авіаційного університету. Сер.: Філософія. Культурологія. 2011. № 2. С. 44–48.

19. Офіційне інтернет-представництво Президента України // Інтерв'ю Президента України німецькому виданню Frankfurter Allgemeine Zeitung.

Режим доступу: https://www.president.gov.ua/news/intervyu-prezidenta-ukrayini-nimeckomu-vidannyu-frankfurter-68757

20. Офіційне інтернет-представництво Президента України // РНБО під головуванням Президента затвердила План оборони України та ухвалила рішення про застосування санкцій. Режим доступу: https://www.president.gov.ua/news/rnbo-pid-golovuvannyam-prezidenta-zatverdila-plan-oboroni-uk-71117

21. Почепцов Г. Классические медиатеории: Гарольд Иннис. 2013. Режим доступу: https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/2796/2013-09-29-klassycheskye-medyateoryy-garold-ynnys/

22. Рудь В. С. Трипільські пам'ятки Правобережжя середньої течії Південного Бугу: історія досліджень. Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія: Історія. 2014. Вип. 22. С. 109-113.

23. Рудь В. С., Федоров С. С., Зайцева О. В. Розвідки пам'яток трипільської культури на півдні Вінниччини. Археологічні дослідження в Україні 2015. К., 2016. С. 10-12.

24. Самсонов Р. О., Бузинов С. Н., Рубан Г. Н., Джафаров К. И. История организации подземного хранения газа в СССР — России: Научно-технический журнал .— Казань : Георесурсы .— 2010 .— №4 .— 72 с. Режим доступу: https://rucont.ru/efd/381164

25. Стус Василь. Вибране: [вірші, проза, листи]; [упоряд., передм., с. 3-22, Д. Стус]. Харків: Час читати, 2016. 539 с.

26. Тиаб Д. Петрофизика: теория и практика изучения коллекторских свойств горных пород и движения пластовых флюидов : перевод с английского / Д. Тиаб, Э. Ч. Доналдсон ; пер. М. Д. Углов ; ред.: В. И. Петерсилье, Г. А. Былевский. - 2-е изд., [доп.]. - Москва : Премиум Инжиниринг, 2011. - 838 с. : ил. - (Серия "Промышленный инжиниринг").

27. Хайям Омар. Рубаї. Пер. Василя Мисика. Харків: Фоліо, 2019. 320 с.

28. Innis H. The Bias of Communication. Toronto, University of Toronto Press. 1951. 226 p.

29. Online.ua Новости // Украинские ученые оценили запасы сланцевого газа в Украине в 22 трлн кубометров. Режим доступу: https://news.online.ua/ukrainskie-uchenye-otsenili-zapasy-slantsevogo-gaza-v-ukraine-v-22-trln-kubometrov_n614647/

30. ScienceDirect // Shale Oil and Gas Production Processes 2020, Pages 3-64. Режим доступу: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780128133156000014

31. The BreakThrough Institute // History of the Shale Gas Revolution. Режим доступу: https://thebreakthrough.org/issues/energy/history-of-the-shale-gas-revolution

Додатки

Додаток А.

Сценарій до інноваційного проєкту «Глина як давній засіб інформації та комунікації: від Трипілля до сьогодення»
Автор: Жема Єлизавета

Зображення	Звук
ІНТ. Сучасна фотостудія. День. Ведуча стоїть в приміщенні студії. (Середній план. Рух. Оберт на другу камеру) (Середній план. Статика)	Фонова музика (СТ ведучої) Вітаю! Мене звати Єлизавета Жема і я автор інноваційного проєкту «Глина як давній засіб інформації та комунікації: від Трипілля до сьогодення». Метою проєкту є створення медіапродукту, а саме інтерактивної брошури, яка вперше в Україні познайомить вас із природним ресурсом, який не обмежується лише традиційними глечиками, а є одним із найголовніших засобів інформації та комунікації між поколіннями.
ІНТ. Студія. День. Ведуча сидить в студії за столом. (Середній план. Рух. Оберт на другу камеру)	Фонова музика (СТ ведучої) Об’єктом цього дослідження стала глина, бо вона є ніщо інше, як результат сучасних засобів масової

(Середній план. Статика)	інформації, якими ми користуємося сьогодні. Завдяки неспинному тандему людини і глини зроблені наукові прориви, що назавжди змінили якість життя населення.
ІНТ. Студія. День. Ведуча стоїть в студії. (Середній план. Рух. ЗТМ)	Фонова музика (СТ ведучої) Представлена брошура переверне шаблонне уявлення про глину, підвищить рівень обізнаності людей різного віку та сприятиме вивченню інших натуральних засобів інформації та комунікації, які варті уваги.

Додаток Б.

Перелік технічного устаткування знімальної техніки.

Назва	*Кількість*
Камера Sony a7 m II	**1**
Камера Sony a7 m III	**1**
Об’єктив Sony 24-70	**1**
Об’єктив Sony 70-200	**1**
Штатив	**2**
Стабілізатор зображення	**1**
Радіомікрофонна система Sennheiser	**1**
Освітлювальний прилад Kino Flo 4	**2**

Додаток В.

Скріншоти створеного соціального опитування.

Посилання: https://elizavetazhema.survey.fm/Соціальне-опитування-2021

Питання 1-3

Ваш вік *

- До 18 років
- 19-25 років
- 26-65 років
- Більше 65 років

Ваша стать *

- Чоловіча
- Жіноча

Для чого Ви використовуєте Інтернет? (можливі декілька варіантів) *

- Робота
- Розваги
- Спілкування
- Пошук інформації
- Купівля/продаж товарів

Other:

Питання 4-5

Які соціальні мережі Ви відвідуєте? (можливі декілька варіантів) *

- [ ] Instagram
- [ ] TikTok
- [ ] Facebook
- [ ] LinkedIn
- [ ] Twitter
- [ ] Не відвідую

Other:

Якому стилю/підстилю викладу Ви надаєте перевагу? *

- ○ Власне науковий (дисертація, доповідь, монографія і т.д.)
- ○ Науково-довідковий (довідник, енциклопедія, словник і т.д.)
- ○ Науково-інформативний (анотація, рецензія, реферат і т.д.)
- ○ Науково-популярний (нарис, книга, лекція і т.д.)
- ○ Жодному
- ○ Other:

Питання 6-7

Який з нижченаведених жанрів науково-популярного підстилю Вам подобається найбільше? *

- Нарис
- Книга
- Лекція
- Стаття
- Брошура
- Фільм
- Жоден
- Other:

Яка галузь наукового знання Вам цікава? (можливі декілька варіантів) *

- Природничі науки (біологія, фізика, хімія, геологія і т.д.)
- Формальні науки (математика, кібернетика, статистика, теоретична інформатика і т.д.)
- Гуманітарні науки (філологія, літературознавство, психологія, історія і т.д.)
- Соціальні науки (соціологія, право, політологія, демографія і т.д.)
- Жодна

Other:

Питання 8-10

На якому природному та довговічному носієві засновані засоби масової інформації (ЗМІ)? *

- Папірус
- Глиняні таблички
- Бамбук
- На жодному
- Не знаю
- Other:

Чому сприятимуть дослідження натуральних матеріалів як засобів інформації та комунікації? (можливі декілька варіантів) *

- Наукові відкриття
- Економічний розвиток країни
- Покращення обізнаності
- Нічому
- Не знаю

Other:

На розвиток якої сфери діяльності людини за останні 20 років глина вплинула найбільше? *

- Нафтогазовидобування
- Медицина
- Мистецтво
- Засоби масової інформації (ЗМІ)
- На жодну
- Не знаю
- Other:

Finish Survey

Додаток Г.

Скріншоти результатів соціального опитування (станом на 28.11.2021).

Кількість респондентів 68. Кількість країн 5.

Зазначене опитування створено з метою аналізу рівня поглиблення щодо об'єкта інноваційного проєкту, визначення цільової аудиторії, її інтересів та подальшого поширення медіапродукту в обраних респондентами соціальних мережах.

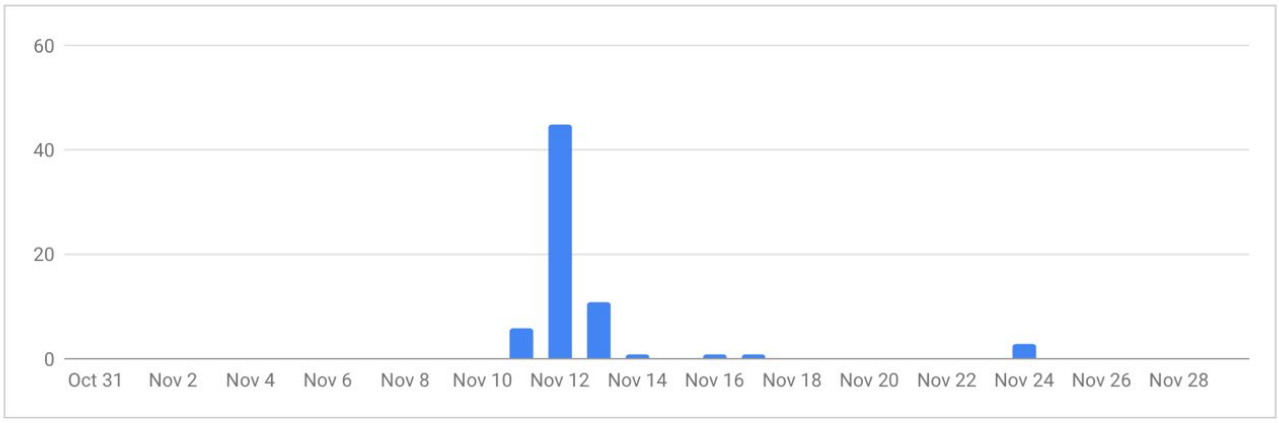

Completed Surveys

68

Completion Rate

100 %

Incomplete Surveys

0

Most Popular Locations

Ukraine	61
Russian Federation	3
Germany	2
Czech Republic	1
United States of America	1

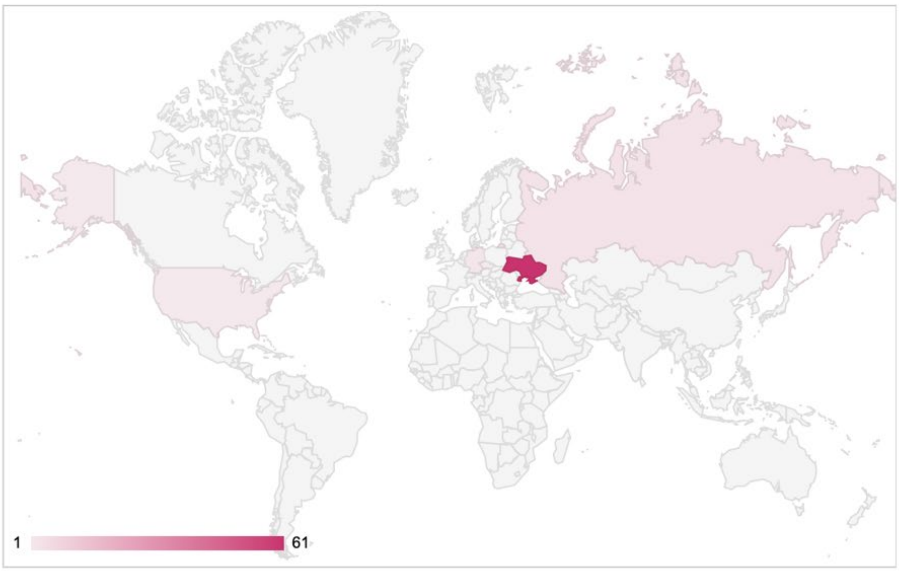

Результати питань 1-3

01 **Ваш вік (Mandatory)**

Answers **68** 100% Skips **0** 0%

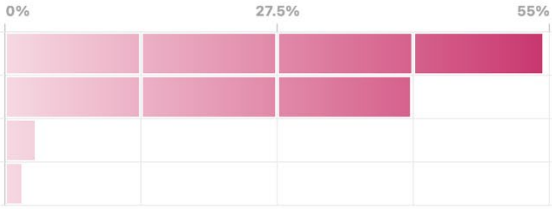

	COUNT	PERCENT
26-65 років	37	54.41%
19-25 років	28	41.18%
Більше 65 років	2	2.94%
До 18 років	1	1.47%
Total Votes:	68	100%

02 **Ваша стать (Mandatory)**

Answers **68** 100% Skips **0** 0%

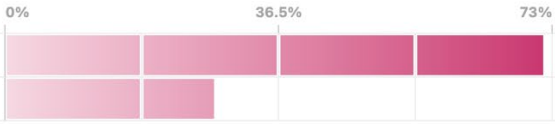

	COUNT	PERCENT
Жіноча	49	72.06%
Чоловіча	19	27.94%
Total Votes:	68	100%

03 **Для чого Ви використовуєте Інтернет? (можливі декілька варіантів) (Mandatory)**

Answers **68** 100% Skips **0** 0%

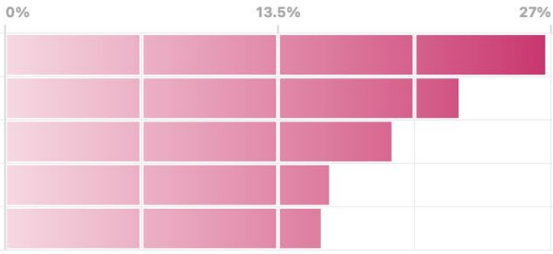

	COUNT	PERCENT
Пошук інформації	67	26.8%
Робота	56	22.4%
Спілкування	48	19.2%
Розваги	40	16%
Купівля/продаж товарів	39	15.6%
Total Votes:	250	100%

Результати питань 4-5

04 **Які соціальні мережі Ви відвідуєте? (можливі декілька варіантів) (Mandatory)**

Answers **68** 100% Skips **0** 0%

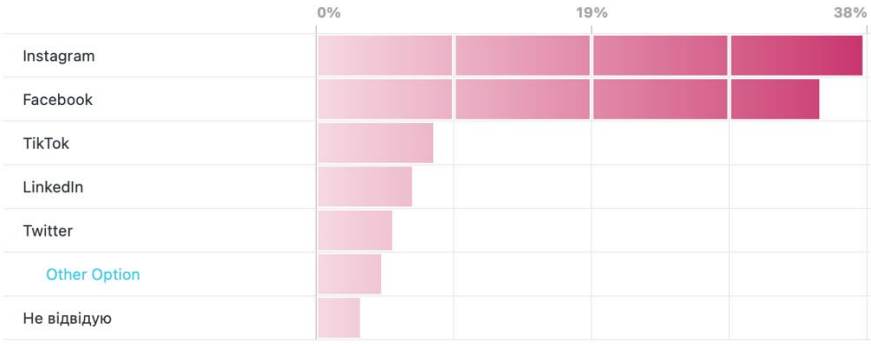

	COUNT	PERCENT
Instagram	51	37.78%
Facebook	47	34.81%
TikTok	11	8.15%
LinkedIn	9	6.67%
Twitter	7	5.19%
Other Option	6	4.44%
Не відвідую	4	2.96%
Total Votes:	135	100%

Other Responses

Answers **6**

258,301,498	Telegram	Wednesday, Nov 24th 7:53AM
257,803,047	VKontakte	Wednesday, Nov 17th 12:14PM
257,488,641	Telegram	Friday, Nov 12th 2:00PM
257,486,324	telegram	Friday, Nov 12th 12:48PM
257,486,319	telegram	Friday, Nov 12th 12:43PM
257,483,555	Telegram	Friday, Nov 12th 11:38AM

05 **Якому стилю/підстилю викладу Ви надаєте перевагу? (Mandatory)**

Answers **68** 100% Skips **0** 0%

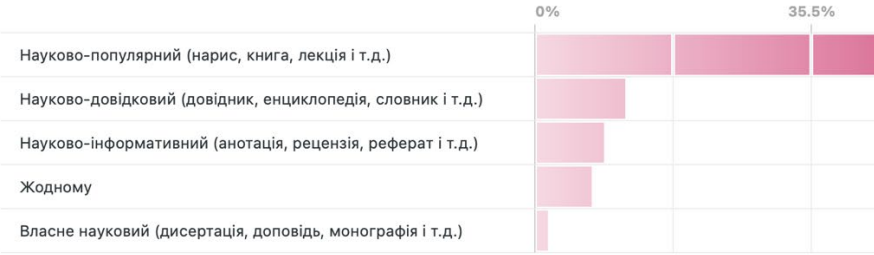

	COUNT	PERCENT
Науково-популярний (нарис, книга, лекція і т.д.)	48	70.59%
Науково-довідковий (довідник, енциклопедія, словник і т.д.)	8	11.76%
Науково-інформативний (анотація, рецензія, реферат і т.д.)	6	8.82%
Жодному	5	7.35%
Власне науковий (дисертація, доповідь, монографія і т.д.)	1	1.47%
Total Votes:	68	100%

Результати питань 6-9

06 **Який з нижченаведених жанрів науково-популярного підстилю Вам подобається найбільше? (Mandatory)**

Answers 68 (100%) Skips 0 (0%)

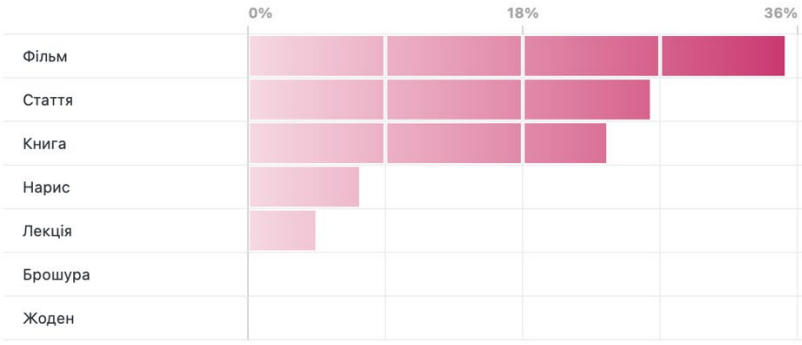

	COUNT	PERCENT
Фільм	24	35.29%
Стаття	18	26.47%
Книга	16	23.53%
Нарис	5	7.35%
Лекція	3	4.41%
Брошура	0	0%
Жоден	0	0%
Total Votes:	66	100%

07 **Яка галузь наукового знання Вам цікава? (можливі декілька варіантів) (Mandatory)**

Answers 68 (100%) Skips 0 (0%)

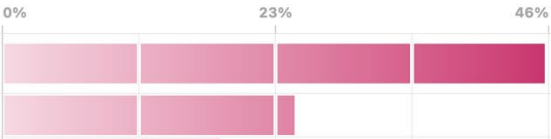

	COUNT	PERCENT
Гуманітарні науки (філологія, літературознавство, психологія, історія і т.д.)	45	45.92%
Природничі науки (біологія, фізика, хімія, геологія і т.д.)	24	24.49%
Соціальні науки (соціологія, право, політологія, демографія і т.д.)	18	18.37%
Формальні науки (математика, кібернетика, статистика, теоретична інформатика і т.д.)	9	9.18%
Жодна	2	2.04%
Total Votes:	98	100%

08 **На якому природному та довговічному носієві засновані засоби масової інформації (ЗМІ)? (Mandatory)**

Answers 68 (100%) Skips 0 (0%)

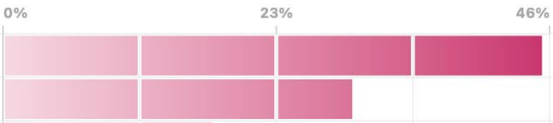

	COUNT	PERCENT
Глиняні таблички	31	45.59%
Папірус	20	29.41%
Не знаю	12	17.65%
На жодному	3	4.41%
Бамбук	2	2.94%
Total Votes:	68	100%

09 **Чому сприятимуть дослідження натуральних матеріалів як засобів інформації та комунікації? (можливі декілька варіантів) (Mandatory)**

Answers 68 (100%) Skips 0 (0%)

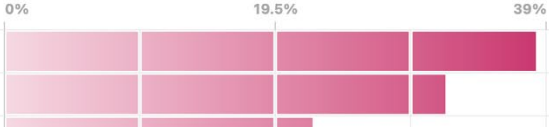

	COUNT	PERCENT
Покращення обізнаності	40	38.46%
Наукові відкриття	33	31.73%
Економічний розвиток країни	23	22.12%
Не знаю	6	5.77%
Нічому	2	1.92%
Total Votes:	104	100%

Результати питання 10

10 **На розвиток якої сфери діяльності людини за останні 20 років глина вплинула найбільше? (Mandatory)**

Answers **68** 100%

Skips **0** 0%

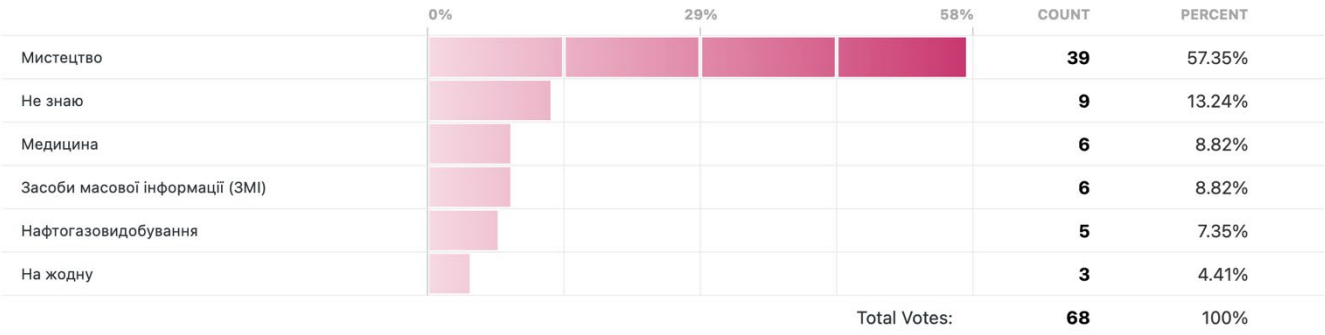

	COUNT	PERCENT
Мистецтво	39	57.35%
Не знаю	9	13.24%
Медицина	6	8.82%
Засоби масової інформації (ЗМІ)	6	8.82%
Нафтогазовидобування	5	7.35%
На жодну	3	4.41%
Total Votes:	68	100%